Контрольный экземпляр

Масс а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ЕРА, 12 МАЙ, 1983 ШУ. ◆ № 57 (6779). ◆ Мах 3 кеп.

ДИЛЛА А ДАГАЛАТТАРГБА

Коталон Дин 38 шу денвад вайнен цу шовзткъе пхе-лагIча исторически майнен юкъе, бакъда хаза ниа бац воахалашта ца сий дола цирдалита.

Шер-шера, ух миллионаш бола советски нах шовзтта безаш а хьашт долаш а болча Сийлахь-боккхача Даймехка тIема турлалий сий де, чот йоаш дукха венокаш зилай курсаш ехк вай Дахьхен сийн мукъален лораеш дахьча тIемашка шоай дегIамаш Iодийхкараш деглача обелискашта юхеи цхьан нанас бань вежарий санна уж дIабийхкача кашемашкен.

НIслагIча мае цу тайпара наьха дегаш тохадолийташ дола хIама хилар центральни грозненски кашамашка. Iуйрена 9 сахьат доал. Екаш я Советски Союза сий дола Гимни траурни мелодешн. Советски тIемахочоа дегIача монумента юхе венок юлл КПСС ЦК члена, парте Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара А. В. Власова, НГIАССР Лаккхехьарча Совета Президиума председателе Х. Х. Бокова, парте областной комитета секретараша М. О. Бузуртановех В. Н. Дмитриенкон, НГIАССР Министрий Совета председатела хьалхарча заместитела С. Н. Кожуховске, КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара Н. Н. Семенова, республика а цун столица а кхыча кулгалхоша.

ЧIоагIа гIайгIане а болаш Iоюла монумента юхе дилла а сийна бос хургбола цIе лента тIа а хьоарчадь йола гирлянда тIема ветеранаша, цхьабараштa тIехьа шоллагIбараш болаш цахаддаш хьатIа а ухаш венокаш Iоехк къахьегама коллективаш, дешаш болча кагирхой, Грозненски гарнизона виналаша.

Цхьан совхозера...

Укх шера 511 гектара тIа хьалкхеергьн хьажкIаш «Малгобекский» комсий совхоза Цечоев Юназа кулгалдеча № 1 йолча бригада механизатораша. Уж дIайийна бала боахк уж.

Царна юкъе къаьстта хьинаре къахьег механизатора Эрсиноев Султана. Цо хIара дийнахьа 16—18 гектара тIа хьажкIаш дIаюв, ший норма дикка тIехиховчаш а еш.

Толаме чакхдоах бригаде механизатораша деррига бIаьстан балхаш. Культивации а йоаккхаш хIамаш дIаера лаьтта кийчдеча белгалбаьннаб трактористаш Богатырев Зауди, Вельтоев Адам. Юкъера лаьрхIача хIара дийнахьа 150—160 процент кхоачашъю цар шоай балха нормаш.

• • •

Сихденнад совхоза комсий бешамашкара балхаш а. ДукхагIйола комсаш дезалий подрядагIа лелаю. Эггара хьалха митта къахьета йоласиная Ерыжева Леииа. Укх шера ялх гектар лелаю цо. Ерриге беш цIенгль яьшай из. ХIанз йокъаенна гаьнаш дIайоахаш, аIа саараш йоIа а йоIаш хьалъекиш. Йоалл Лемма.

— Каникулах школера хьахийцача сона новкъостал деш нах бер хургда. — йоах Ерыжевас. — Укх шера къаьстта дика хьувкъам болаш ераш хьалкхее лерхIаз, — тIатох хьинар долча болхлочо.

Совхоза комсаш лелаерашта доккха новкъостал ду хьокхий IодогIаш, шпалера тоаеш. комсаш хьалъехкаш № 7 йолча Пседахерча юкъерча школай йоккхагIча классашкарча дешархоша.

С. ТЕМИРХАНОВ,
«Малгобекский» комсий совхоза инженер.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома IX пленум

Селхан, 11 мае г. Грозне хилар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома IX пленум. «Республике мел дахача къамех халкъа боахама квалифицированни болхлой кадраш кийчъелга дIахо товдара, интернациональни вошала а халкъашта юкъерча доттагIала а уйланца царна кхетам балара дакъерча областной партийни организаце декхарех» пленуме доклад йир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара А. В. Власова.

Доклад ювцаш пренешка къамаьлаш дир: Н. И. Семенова — КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара, А. А. Макиева — КПСС Назрановски райкома хьалхарча секретара, Ш. Хаджиева — Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене СМУ-2 комплексни бригада бригадира, Р. М. Хачатурова — «Грознефть» объединене генеральни директора, С. Умалатовас — «Красный молот» завода электросварщицас, Ю. М. Кириллова — «Грознефтеоргсинтез» объединене парткома секретара, Т. Д. Албакова — «Грозненский шурий» совхоза директора, Т. У. Махмудхаджиевас — НГIАССР Министрий Совета председатела заместитела, Н. И. Ведерникова — В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода воккхагIа волча оператора, А. Е. Кучерова — республика профтехобразоване управлене начальника, Г. Х. Эльмурзаева—ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара.

Пленуме даакъа лаьцараша ладийгIар «КПСС Нохч-ГIалгIай обкома VII пленуме коммунисташа яь критически замечанеш кхоачашъяра лелам ах» парте областной комитета секретара Д. Г. Завгаева яьча информацега.

Дийцача дешаех доттIаш дола соцамаш тIаийцар.

Пленумо дийцар организационни дош. Кхыча балха вахарца дувзаденна КПСС Нохч-ГIалгIай обкома шоллагIча секретара а бюро члена а декхарех мукъаладийтар Л. Д. Магомадов.

Пленумо парте обкома шоллагIча секретаралла хержар Д. Г. Завгаев.

Пленумо КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретаралла а бюро членалла а хержар хьалхагIа КПСС Старопромысловски райкома хьалхарча секретаралла болх беш хинна Е. В. Тумсоев.

Балха тIа цIенхаштта гIалаташ дуалийтарах КПСС Нохч-ГIалгIай обкома гIишлошъяра отдела заведующе декхарех Ю. Х. Героев мукъавалийтар пленумо.

Пленумо парте обкома гIишлошъяра отдела заведующелла хержар хьалхагIа КПСС Ленински райкома шоллагIча секретаралла болх беш хинна М. И. Алмазов.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома IX пленума балха юкъе даакъа лоацаш вар КПСС ЦК организационно-партийни балха Отдела инструктор М. П. Щербаков.

(Парте обкома пленума балхах йола отчет газета тIа кепатохаргья).

В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе меттел ерригача «Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединене установкашта юкъе а дами хьалха латташ хьайоагIарех я ЭЛОУ-АВТ яхача установка коллектив. Цига шоай декхараш даим тIахкоачаш а деш, массаза а технологически режим нийсa лелаеш бола технологаш дукха ба. Царна юкъе ба Мельников Андрей, Четырин Олег, Бандилет Андрей, Боярская Таисия, Эльбаум Иосиф, Валуйский Валерий, кхыбараш. Шоаш къахьегама вахте латтача хана цхьаккха тайпа хьовзам хилийтац цар установка коллектива балха тIа.

СУРТА ТIА: дикагIбола технологаш А. Мельников, О. Четырин, А. Бандилет, Т. Боярская, И. Эльбаум, В. Валуйский.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ДИКА САГ

Нагахьа санна Тимурзиев Зяудин дика зийча хала дац хIама аувш бIаргаш, безаме юхь-сибат дола саг из волга ха. Из мел вайзачо, цох мел кхийттачо оал:

— Дика саг ва!

Тимурзиев Зяудин Адиевич г. Грозне Ленински района жилищни - боахама управлене № 2 йолча производственни участка плотник ва. Бакъда, плотника болх баь Iеш вац. Цкъаза уж балхаш доацаш нийслу, кхыдараш дукха хул, хIаьта болхлой массаза а тоъаш хилац. ТIаккха Тимурзиевх хул кровельщик, тховнаш тоаду, грузчик — кирпишк тIайот, эшаш хуле улицаш тIа металлалом гулъю, цу цхьан хана улицаш нувхех цIенъю. Цхьабараша цу леладер бIаргадайча цунга оал:

— Зяудин, сен хьувз хьо уж нувхаш гулъеш? Хьа метта хилча, аз кулг тохаргдацар царех.

Цу тайпарча сага керте денз когашка кхаччалца бIара а хьеже, борд-бордах вела а къеже жоп лу:

— Со хьо вац! Са сай корта ба. Къахьегам моллагIа бале а, цо обществана пайда лой, сий долаш а лоархIаш а ба!

Хьакъал дола жоп дIахевача ши бIарг Iо ба бероабий дIавода къамаьл даьр.

Грозне Шолжах керда тIий туллаш юхейиса бетонни Iоакъий яр. Дукхача хана кхар уж музыкальни училищана юле. улицагIа дIаухача наха новкъа а йолаш. Уж дIаяха аьнна болхлой а дIаюха лела кран а яккхийтар шоллагIча производственно-эксплуатационни участка кулгалхоша. ХIама а ца деш юхабаьхкар болхлой, Iоакъий лаьттагIа яхачара хьалъайлац, трос дIа а тосалац аьнна.

Iоакъий аххийта йиш мичай. Тимурзиевга дехар дир:

— Зяудин гIо а гIой хьажал уж дIайоахалургйий!

Iоакъий ухача дIа а ваха, масса а оагIорахьара хьажа а хьежа, кIезига уйла еш а лаьтта, лом хьанийцар. Iоакъан цхьан йиста кIал а бахийта кIезагга хьалъбайир, тIаккха кирпишк кIал а вийлла дIахо а вайир. Цу тайпара трос дIа кIал а баьккха хьалъайе хIанз аьнна кулг лостадир. Цу тайпара хьал а айеш машина тIа еттар уж.

Рационализаци я аьнна оалалургдац цох. Бакъда, хала эттача хьале болхлочун хьаькъал дIа а кхаьча гIулакх чакхдаьлар. Музыкальни училища кулгалхоша Зяудина болх беча участка управляющего яздир:

«Плотника Тимурзиева З. А. доккха новкъостал дир Шолжанех республикански музыкальни училищаеи юкъе улла моттиг цIенъеш. Нов. Тимурзиева хьахьекхар ше хIамах кайоалаш саг волга...».

ШоллагIа производственно - эксплуатационни участок йоккха я, цо гIулакх деш бе бIаьш вах. Каст-каста ремонт е езаш хул цIенойшта. Шоаш долча вайтача плотника дика болх барга догдоахаш хьеж уж цунга. ХIаьта Тимурзиев хиннача баь болх саго ала хIама доацаш цIевен диен хул.

Дисциплина чIоагIа йолаш, шийна тIадилла гIулакх лерттIа чакхдоаккхаш хилар Зяудина цIийца дIанийна да. Кхыча тайпара магац цунна! Из бахьан долаш ух цунга баркал яхаш каьхаташ.

«Тимурзиева З. А. тха квартире нIиаш тоадир, — язду Субботники улицагIа № 50 йолча цIагIа 37 квартире бахача Хамидоатiар. Цiена, тIехдика болх барах баркал оал оаха цунна».

«Оаха, Интернациональни улицагIа № 2 йолча цIагIа дахараша, дех плотника Тимурзиевна баркал алар. из ала доагIаш ва из. Тха цIагIа плотника балхаш тIех дикка дир цо, хIаьта эть-воадел долаш хилар тхона. ХIара балха дийнахьа ший хан пахьа хьаухер, цкъаза дапал хьалха а, цIаккха тIехьависанзар»...

Цхьайтта саго кулг яздаьд цу письмона кIал.

Иштта иха каьхаташ дукха да.

Уйла тIайодаш да В. Казаковас яздаьча письмо тIара е мугIараш: «Воша веннавар са. Цун документаш хьа ца корадоагIаш дукха ха яькхар оаха. Тхона уж йьале хар Тимурзиева, хIаьта Суйженски улицагIа № 166 йолча цIагIа ше хьа а дера. Доккха баркал оал аз Тимурзиев Зяудина. Баркал цунна наха гIулакх де ха лахарах». Цу дешашца веррига ше хьагу Тимурзиев — советски болхлочун сий лакха лоаттадер. Из ва коммунистически къахьегама ударник. Дукха ха йовцаш ЦхьоалагIа май дездеш хиннача торжественни собране массане а тIоараш а детташ цунна енна Сийлен грамота хьалхара яц Зяудина.

ХIаьта Зяудин Адиевича ше йоах:

— Дас массаза а хьехар дора сона дог цIена, эхьзздел долаш, къахьегар дезаш хилар безаш хила, яхаш. Иштта хила со гIерта а гIерт.

Зяудина да Ади Идрисович Тимурзиев граждански тIема цIе партизан хиннав. Ший-дахь васкет тIера ца воалаш кхоачаду Зяудина.

М. ЛУКИН,
хьехархо.

Хувцамаш гIадвугаш да

Карарча пятилетка хьалхарча шин шера тIехьаюсачарех доархIаш яр Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоза. Геттара во лелар гIулакхаш хьайбай боахаме. ХIаьта ала доагIа, хьайбай боахам совхозе керттера дазкъа долга. 860 бежан да укхаза леладеш, дукха — хьакхарч. Доккха декхар тIадусаш чакхдаьхкар совхоза хьайбаш леладераша цхьайттазагIча пятилетка хьалхара шин шу — 222 тонн шурех 380 тонн дулха.

Цудуьа, керда вснача директора Жуков Георге ший болх дIаболабеш эггара боккхагIа теркам тIабахийтар совхоза хьайбай боахаме. ЧIоагIйир фермашка къахьегама дисциплина, тоадир наьха къахьегама а бытовой а хьалаш. ДукхагIа йоакхо е баьлар совхоза кулгалхой хьайбаш леладерий балха тIара безам совбоаккхийтарга болча дешашта. Баьча балха итогаш хIара дийнахьа йора. ХIаьта, тIара лелада чакх ме йоал дикагIа къахьегараш белгалбоахар яхчан премешца, цар сийна араделар «молнеш». Цунга хьежа наьха дукхагIа безам тIабахар балхе. хьайбашта дикагIа Iунал де баьлар.

Бакъда, совхоза хьайбаш леладерашта хьалхашка лаьттача проблемаех эггара йоккхагIъяр, доакъар ца тоъар яр. Из кхоачa а дале кхычахьара нийде дезаш хулар.

— Цудуьа, укх шерa хьайбаш Iангара доахаш боккха теркам тIабахийтар оаха бIаьсти моша доакъар хьахилалица хьайбашта тайп-тайпара доакъар хилийтара, — яхаш дувц директора Жуков Георге. — Къаьстта йоакхо йир оаха доакъара кхом бара. Цу гIулакха лаьрхIа, хадданза тIахьожам лоаттабеш хилар фермашка вIашагIъехка партийни группаш, депутатски посташ. Цу бахьан долаш, кхычахьара нийде ца дезаш, тхоай доакъарца хьайбаш Iаланде тоъро хилар тха укх шера. Доакъар, хьалха кийч а дий шира дIаладар хьайбашта.

Цу дерригне торо хилийтар совхоза хьайбаш леладерий лоацца хана гIулакхаш тоаде. хьайбай продукци дукхагIа яккха. Иштта, укх шера хьалхарча бiъ бетта совхоза хьайбаш леладераша паччахьалкхенга схьайелла 460 тонн шура. Из дIадахача шера цу юкъа схьачувнна нийсвнча 190 тонн дукхагIа я. Соахка биъ бетта дехначул 85 тонн дукхагIа паччахьалкхенга дулх доахка а вIаштIехьдаьлар укх шера совхоза хьалхарча биъ бетта.

Цо вIаштIехьдалийтар боашама хьайбаш леладерашта. совхоз Iойилача денз ца хиннача бесса пайда бе. Духхьал биъ бетта совхозо укх шера 1000 эзар сома пайда бир.

— ДIахо йодача хана а кхы хьинар лаьгI ца долийташ. дика толамаш даха дата ба тха хьайбаш леладераш, — йоах Жукова. — Тхо дега да паччахьалкхенга хьалхарча ах шера шурех дулха доахаре олан 25 мае кхоачашъе. Иштта, карара шу чакхдоалаш оаха лаьрхIад пятилетка хьалхарча шин шера тIадиса декхар юхаметтаоттаде. Из тхоашта карагIдаргда аьнна хет тхоне. ХIанз шура тIаьхеташ я. Дийнахьа хIара беттача IаттагIара 8—9 килограмм шура йоакх тха доярикаша. Рационa юкъе да моша доакъар. Иштта, 300 гектара тIа хьалкхель хинна мукхана эль рапс хьайбашта юаль дьиннад тхо. ХIанз фермашка хьакхухь хьакха йолань люцерна. Из хьайбашта дика ю. Дукха ха ялалехьа кхачаргья 150 гектара тIа оаха дIайийна мунхаца эль торох. Вешта аьлча, хьайбашта шортта дIадала моша доакъар хургда тхога.

Моша доакъар чуэцаш я совхозе лаьрххIа цу гIулакха вIашагIъелла Назыров Салауде кулгалдеш йола доакъар кийчду бригада. Бригада болх беш я коллективни подрядагIа. ХIанз из люцерна хьокхаш йоал. Кхай тIа, хIара дийнахьа люцерна хьокхаш йиъ КИРа я. Дика хьабу шоай болх механизаторяша Махачиев Абдул-Мехиден Ибициев Даудея. Моша доакъар фермашка дIакхухьаш йиъ трактор я. Балха овсарде массаза а лакха хунйолаш механизатораша илх лафет лелаю. Цо торо хулийт моша доакъар дIакхухьача трактораша сеца ца латташ, цахаддаш болх байта.

Кхай тIа моша доакъар дIакхухьача механизаторашта юкъе дика къахьегарца белгалдаьннаб Алиев Альберт, Будаев Салауди, Газиев Хьусен.

Ш. ХУСЕИНОВ.

НОВ. Л. Д. МАГОМАДОВ МАЬХАШТА ЙОЛЧА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ПАЧЧАХЬАЛКХЕН КОМИТЕТА ПРЕДСЕДАТЕЛЛА ХЬОЖАВАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиумо сацам бу:

Нов. Магомадов Леча Добачевич маьхашта йолча Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен Комитета председателла хьожаве.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1983 ш., 11 май.

Новкъостага АЛИЕВ Гейдар Алиевичага

КПСС Центральни Комитето, СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето дег тIара даькъале вувц Хьо, Коммунистически партен Советски паччахьалкхени цIи хеза вола дентель, Хьа кховзткъа шу дузача дийнахьа.

Лов Хьо, Гейдар Алиевич, могаш-маьрша хилар, дукхача шерашка вахар, советски халкъа долча гIулакха, вай мехка коммунизм котълихар дукха дIахо Iа беркате болх бар.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ — СССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ — СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ КЪАХЬЕГАМА ТУРПАЛА СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТА ПРЕДСЕДАТЕЛА ХЬАЛХАРЧА ЗАМЕСТИТЕЛА НОВКЪОСТА Г. А. АЛИЕВНА ЛЕНИНА ОРДЕНИ «МАРСИ ЖIОВИ» ЯХА ШОЛЛАГIА ДОШО МЕДАЛИ ЯЛАРАХ ДОЛА

СССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Коммунистически партенеи Советски паччахьалкхененеи хьалхашка доккхий гIулакхаш карагIдувларахи вахча дийнахьа дено кховзткъа шу дизарца дувзаденнеи КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатели хьалхарча заместитела Социалистически Къахьегама Турпала Алиев Гейдар Алиевича лойла Ленина ордени «Марси ЖIови» яха шоллагIа дошо седкъеи.

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела хьалхара заместитель В. КУЗНЕЦОВ.
СССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

г. Москва, Кремль.
1983 ш., 7 май.

КХЫЧА МЕХКАШКАРА ХОАМАШ

БУХАРЕСТ. Констанца яхача румынски городерча судоверфе хи тIа даькккхад 65 эзар тонн мухь кхухьа керда кема-рудовоз. 17 эзар совгIча говра низ бола двигатель чуоттаяь а 15 узел сиха даха могаш а да теплоход.

Iалаьмате лоацача хана — биъ бетта хьадаь даькккхад кема. Моттигерча кемаш дераша из толам баьккхаб къахьегама овсарде лакхъяр, прогрессивни технологи юкъейоалаяр, наада эцанза дисна кхоачамаш халданза дехар баькаи долаш.

ЛОНДОН. ХIанзарча кабинета полномочеш чакхъялале шу гаргга ха хьалхагIа мехка массане а юкъара хоржамаш де аьнна М. Тэтчера яьча решене хьахьокх консерваторий правительство ший кхоаненах бIу болазза хилар. Великобританe экономика унахцIена е йиш хилархьа ца тешнага. Иштта хьакхайкадир из лейбористски парте лидерa М. Фута парламенте ше къамаьл деш.

«Англи экономически кризиса юкъера йоалаш йатт» яхаш мел дукха дийцадале а, аьлар цо, М. Тэтчера геттара дика хоа, карара шу чакхдоалаш хьафе болх боапараш кхы тIа а бебаргболга, маьхаш кхы тIа а лакхлургдолга. Мохк экономически унахцIена бара перспективаш гаьна я тахан, консерватораша доал деш дIа мел дахача шерашка а сийна. Нагахьа санна английски харжархошка «тешама вотум» якха цар юла а вIаштIехьдоале экономически хIалах хургболаш ба мохк, белгалдаькккхар М. Фута.

ПАРИЖ. КIоарга вIашдухьаленаш латтача хьалашка чакхъяьлар французски столице хIара шера хулаш йола экономически цхьана гIулакхаш леладарех дегIаахарен - организаце Совета (ОЭСР) сесси. ОЭСР членаш долча мехкий кхыча мехкашкарча гIулакхий, экономика, финансай, арахьарча торговле министраша юкъе яьча дискуссеша бакъдир дегIадаьхна капиталистически мехкаш чуэза экономически кризис иръялара керттера бахьан лаьрхIа йолча ВIашагIкхийттача Штатий валютно-финансови политикана дукхагIдола малхбузеневропейски мехкаш раьза ца хилар. США-е Малхбузен Европан хьашташ ирдаь вIашдухьала увттадеча сферах ца! валютно-финансови гIулакхаш хилар белгал а даьккха, франце президента Ф. Миттерана предложени елар «Эггара лаккхагIча боарашера дувен халкъашта юкъера финансови конференци» гулъе аьнна. Цхьебакъда, из инициатива «Юмаилтес» лалечох, еаллалихар Вашингтона.

ТРИПОЛИ. Вашингтоно кийчъяь «Машаре хьакъехьара ливано-израильски соглашени» оалачун проект вIаллхи мегаргйоацаш лоархIаш къамаьлаш дир ливански столице хиннача берригача IарбиЙ юкъарча халкъа конгресса (ОНК) массазарча секретариата заседане даакъа лоацаш хиннараша.

Израилои США-си Ливана качйоллаш йола капитулянтски соглашени, йоах заседане тIанийцача заявлене тIа, Iарбашта духьалара кэмп-дэвидски барт дIахо хьош я. ОНК-а массазарча секретариато хьакхайкадир Ливана къаман-патриотически низашеи палестински духьален боламои израильски оккупанташта духьала лоаттабеча къовсамца шай солидарность хилар, белгалдаьккхар регионе империализмо, сионизмо, реакце леладу тийша балхаш юхатоханза дарг ца хилар.

МЕХИКО. Мексикански правительства юкъера лаьрхIача 85 процент лаккхадьд маьхаш кIина, дугана, кхешта, хьажкIашта, берца, юртбоахама продукце цхьадолча кхыча тайпашта. Из гIулакх укх тIеххьарча хана дукккхача фермерашта зе деш йолча юртбоахама производствана стимулировани ира тIадерзадаь да. Моттигерча специалисташта хетачох, шу тайпарча гIулакхо мелдерга мехка инфляцех хулаш дола хьаьт доапараш, новкъостал дерга керттерча даькъе Мексика йоккхагIйолча торгови партнера — США протекционистски политико хьоаль ира финансово-экономически кризис дIаликхара.

Къахьегама коллективех долча Закона проект ювцуш

КЕРДА ЗАКОН КЪОАБАЛДУ

Къахьегама коллективаешки предприятешта, учреждешта, организацешта доал дечара цар лоархӀам айбарахи дола СССР Закона проект дика теркам тӀа а бохийташ ювцаш я Малгобекски района школай а деша даха ха яланза долча берий учреждений а коллективашка. Ерригача школашиа чакхъяьхай Закона проект ювцаш йола собранеш, цига хьехархоша предложенеш тел.

Ерригача собранешка белгалдаьккхар къахьегама коллективаех долча Закона болхлой производственни хьинар айдара дукхагӀа торолу, къахьегаме толамаш доахар хоаставара, тӀехьавусачох бехк баккхара паькъаш къаьгга хьэгойт. Гороно, школай педагогически коллективаша шоай хьинар а низ а тӀабохийт дешархошта знанеш а кхетам а балара болх эргабоаккхаш тоабара, цул дола тешал да республика районашта юкъе яьржача социалистически яхье оака кхоалагӀа моттиг яьккха хилар.

Бакъда, вахар цхьан метте латтац, цудухьа дӀахо а ха дӀа ме йода кхы тӀа а педагогика, психологена карагӀдаьннараш, дикагӀйола педагогически опыт юкъе а йоалаеш тоабе безаргба къона тӀехье кхеяра болх.

Цу даькъе лоархӀаме моттиг дӀалоацаш ба нийса оттабаь школа чухьнахьара болх, нийса деш дола кулгал, уйла тӀа а йохийташ дешара-кхетама процесса-планировани яр.

ХӀанз а нийслучарех я цхьаккха тайпа а кхоачашъелергйоаца, оалха оттаьй аьнна алийта школа балха план уттаеш йола моттигаш. Цудухьа школай педколлективашта яхлагӀча статьяна юкъейихьача бакъахьа хет укх тайпара предложени: «Геттара а наьна хургда аьнна хет шартале цкъа планаш кхоачашъярах дуйцаш администраце отчет йича».

Сайрийнара а заочни а школашка дийша баьтча, цхьацца бахьанаш нийсдалара балха баха безаш бола кагирхой нийслу. Закона кхоьтталагӀча статьяна укх тайпара формулировка юкъейихьача а бакъахьа хийттар: «Къахьегама коллективай болх я 16—17 шу даьнна бола кагирхой балха дӀаэца, нагахьа санна цар профессиональни говзал дегӀайхувлерах бола бехктоххаш шоашта дӀатӀаэце».

Цу тайпарча гӀулакхо торо хулийтаргъя къонача болхлошца къахьегамхой мугӀараш шерде, уж биэза бола шоай гӀулакха говзанчаш болаш кхобе.

Иштта кхыйола предложенеш а елар собранешка.

Теркам тӀабахийтарех дар дисциплинаца, балхе бокъонаш телхаярца дувзаденна дешаш. Къевстта а дисциплина тоаярца бӀаргадайра хьехархошта шоай болх кхы гӀа а дикагӀа дӀагӀоргхилар, дешара-кхетама балха дикагӀа лер юташ хургхилар. Собранешка дийцар школашка чакхйоахе дежурстваш дикагӀа хила езарах, общественни декхараш уйла а яьтӀадехка дезарах, школа бахаре хьехархой комсомольски организаце дукхагӀа даакъа лаца дезарах, и. кх. дӀ.

Малгобекски района халкъа образоване болхлоша къахьегама коллективаех долча Закона проект къоабал а еш тӀайиэцар.

М. МУРГУСТОВ.
Малгобекски гороно инспектор.

Дикача вахах

ДОЯРКА

Пхийтта шу соегӀа ха я Устарханова Люсяс доярка йолаш Наурски района «Терский» совхозе къахьега. Цу юкъа бокъонца пачхьалкхай хьайбаш лелаеча балха тӀа эшаш йола говзали опыти, дега безабеннаб цкъа ше дӀаболабаь къахьегам.

ТӀаьйна декхараш массаза а тӀехкхоачашделга закон а хинна дӀаэттад Устархановай. НийсалӀайча иттлагӀчей пхийтталеткашка доккхий хӀамаш карагӀдувлаш хьайбай продукци йоаккхача къахьегарах Даьхено эттара шийн дегагӀа дола совгӀат — Ленина орден еннай Люсяйна.

Кердача пхийтталеткашка хӀара шера юкъера лаьрхӀача цхьан ӀаттагӀара 4200 килограмм шура яьккхай цо. 1982 шера республика доярашта юкъе яьржача социалистически яхье котъяьннарг а лаьрхӀа, КПСС обкома, Нохч-ГӀалгӀай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота а луш, республикански газеташ тӀа чӀоагӀдаьча сийлен Улга тӀа яьккхай Устарханова Люся.

Кхы а хьинарегӀа къахьег тӀоръяьннача доярка ухх карарча шера. Шера планагӀа яккха йоагӀар 3000 килограмм йолаш дӀабахача бетта хӀара ше хьонача ӀаттагӀа 1671 килограмм шура яьккхай Устархановас. ДӀадахача шера цу кагь яьккхачул а нийсйча из барайтта процент гаргга дукхагӀа я.

— Укх шера шийн эзар килограммашта дӀакхача тӀеркаш шийна могар деш я тха Люся. — йиш, дешкал а деш шоай дикагӀйолча доярках совхоза директора Мусаев Султана.

КӀал кӀийле йолаш да цо яхар. Апрель бетта дийнахьен буха хӀара ше беттача ӀаттагӀара юкъера лаьрхӀача 15,8 килограмм шура яьккхай Устархановас. Иштта беркате къахьег хьинар долча болхлочо хайбетта я. Лоацца аьлча, берригаш шийн низ тӀаберзабаьб шийна дагадаьтар кхоачашдера.

Болх дика барал соегӀа, къонача болхлой хьехамча а я Люся. Дукхача шерашка ше Ӏоаь опыт дӀайовзийт цо. Цо Ӏомабаьча доярех ба Ибраева Айна, Ибрагимова ПаьтӀамат, кхыбараш. Шоай хьехамча санна толамаш доахаш къахьегаш ба укхаш а. Иштта, шера планагӀа яккха йоагӀар 2370 килограмм йолаш биъ бетта хӀара ӀаттагӀара 1016 килограмм шура яьккхай Ибраева Айнас. ХӀаьта 1464 килограмм яьккхай Ларсанова Зарес, шера планагӀа яккха йоагӀар 2700 килограмм йолаш. Цар санна беркате къахьег Успанова Халипата, Муслимова Зинас, кхы дукхахча доярканаш.

Боккха толам баьккхаб бӀарча совхозо а. ПланагӀа йоккха йоагӀар 453 тонн йолаш укх шера биъ бетта пачхьалкхенга 568 тонн шура еннай. ДӀадахача шера цу юкъа еххачунца нийсйича из 153 тонн дукхагӀа я.

СУРТА ТӀА: «Терский» совхозан доярка Устарханова Люся.

З. БАТЧАЕВА сурт.

Хьинаре а хьаьнала а къахьегаш хиларах Грозненски трамвайни дено болхлошна чӀоагӀа лоархӀаш сийдеш я трамвая водитель. Ленински райсовета халкъа депутат Дараева Малкан. Цӏаккха а шийн бехкагӀа балха тӀа хьовзам хилийтац цо. Биъ бетта план эттара хьалха кхоачашъярах я из укхаза. Шийн опыт дог раьза а долаш дӀайовзийт цо шийца къахьегаш болча водителашта.

СУРТА ТӀА: трамвая водитель М. Дараева.

В. ДЗИСЯКА сурт.

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА КОТАЛОН 40 ШУ ДУЗАШ

Юрта вахаш ва фронтовик

ГРОЗНЕНСКИ района Кулары яхача юрта мел вахача сага, зӀамига берагара кӀай можамаш яьна боккхийча нахага кхаччалца, дика бовз АмаевгӀар дезал. ДагадоагӀа уххала бахача наха 1919 шера март бетта да воацаш дукха берап а дуташ, деникински гӀаьрахоех шийн юрт лорадеш къаьнача Амас шийн са Ӏодилла ха. Де воацаш биса дезал кхибар. Хьалхебар деррига а дукъ цаӀ мара воацача вийшна Хесина тӀадисар. ТхьоалагӀча шерашка вай мохка хинна мохал, хало лайра Хесе. Шийн къахьегама викъ хаьал хьалха дӀаболабе безаш хинабале а къахьегама тӀера хиларех, халонех бӀу ца къожабеш шийна могар хьадарех, нахаца Ӏимерае хиларах юртахошта чӀоагӀа везавелар Хеси. «Шийн да санна, вижа къонах хургва цох», — оалар юртахоша Хесех. Из болх беш вар Кирова цӀерагӀча колхозе. ӀуйрийнА са тоссаш дӀаволавеле сайрийна боад къовлабеллалца а хьинар ца кхоьдеш къахьегар Хесе колхозе болх беш волча хана. Дукха ха яьлехьа кхуеш воагӀа вӀаьнк дӀаэц Лаьххехьарча Совета хьалхарча созыва депутат волча А. Гучинова кулгалдеча бригаде. Ухказа а шийх дика цӀи йоаьккхийт Хесас.

Сийлахь-боккха Даймехка тӀом болалуча хана из вар Белоруссе ЦӀеча Эскаре гӀулакх деш.

ХӀара фронтовика ба шешийн тӀема никъ. Иштта Амаева Хесин а я шийн тӀема биографи.

...Салтий, хӀаьтта шоай цӀагӀарча гаргарча нахага письмош издаь баьннабар, бомба а кхийтта дохадаьча кирпичках долча цӀеношта мотоцикл хӀаьтӀакхаьчача хана. Коляска чура Ӏоваьлар 166 стрелкови полка командир, майор А. Попов. Хьажаюкъе шод а белла, кертера когашка кхаччалца хьажар из цхьан мугӀаре, нийсса дӀаэтта латтача хӀара разведчикаи саперан бӀаре.

— КӀантий, шо са мехкахой да, цудухьа, лаьрххӀа шоана тӀадул аз моастагӀа есарал воалавар...

1942-ча шера октябрь болалуш Сталинграде хьалха ца хиннача бесса чӀоагӀа шийла яр. Са доврга хьежаш, баьдеча подвале багӀаш бар разведчикаш. Вайчарнеи моастагӀанеи юкъера доазув дола моттиг хоаш саг вацар. МоастагӀа мичахьа ва разведчикаша кхетаергйолаш духьал цхьа белгало мара яцар — йохаяь латта ФЗУ общежити. Цигара хаддаплла хьаеттар фашисташа миномёташ.

Боад къовлабелча бархӀ разведчики кхо сапери, теба а тебаш, моастагӀа волча оагӀорахьа дӀабахар. Селхане-м аккхар полка кара дар из доазув, цхьабакъда, такхий цхьаннен а да ала йиш яцар.

Йохаьча кирпичкий гувна тӀехбаьача гучаяьлар аьшкасаьргах салташта духьала яь варт. Укхазара моастагӀий траншеешка кхача 30 гӀа баккал мара гаьна яцар.

Хеталора ха сеца латтаьнна, иштта сатийна яр. ХӀаьта, сапераш бар минаш дӀа а йоахаш моастагӀчунгахьа боде никъ мукъабоаккхаш. Цу хана деррига а тийша дар цар сухалах. Бакъда, цу юкъа арс сийрдаьккхар ракето. Амаев Хесе кхийнзар хьулвала. Фашистий еттача топий маркъилг цун баламах кхийттар. Цун низо из аркъалвожавир. Човно чӀоагӀа лазар дора, бакъда, Ӏимад яьхха йиш йолаш дацар гӀулакх: разведчикаш моастагӀчоа гучабаргболаш бар. ТӀакха хьатӀаеена группа командир Устарханов Аьмад шорттига йистхилар

— Ӏимах ма яккхалахь, Хеси... Сатоха... Вай дьоьбена никъ ма боабелахь.

ХӀаьта, цо са а техар. Кхет хилавзар из фашисташа юха а еттайолаьча топий цхьаькха маркъилг шийн хьалхе чухейга а.

Цхьа сахьат даьнячул тӀехьагӀа ерригаа а группа хьахкаьчар полка штаб йолча. Геттара чӀоагӀа эшаш хинна, карабоалаьба фашист ши бӀарг тӀа а бена кхераенна вагӀар разведчикаш багӀачахьа дӀахьенаш. ХӀаьта цӀен саьнга чу латтача подлараште уллар, чӀоагӀа деча лазаро кхетан чура ваьнка Амаев Хеси...

Иштта елар цунна «За отвагу» яха медаль.

ЦУЛ ТӀЕХЬАГӀА дукха ха яьккхар Хесе госпитале уллаш. Човаш ерзаргья аьлча, саг тешавар. Цхьа за эттар лораш цун кога ампутаци е дага болаш. Бакъда, дегӀа цхьаккха маьже дӀаиккха ца еаш дика дӀадийрзар гӀулакх. Човаш ерза йолелар. ХӀаьта цу хана ЦӀе Эскар, Сталинграда юхе го баь латта фашистски группировка йохаеш, хӀалакьеш дар.

Госпиталера араваьнначул тӀехьагӀа юха а 1943 шера январь бетте шийн полке кийслу Хеси. Новкъостех дийна виса вун ши юртахо мара вацар: Устарханов Амхьеди Байташев Тутеи. ЦӀаккха а дицлургдоацаш цхьа зӀама бӀаргадайра царна цигача: 1943 шера 2 феврале шийлача Ӏура бетонах яьча бункера чура, вай салтий автоматаш тӀа а латташ, хьаарабаьлар 24 фашистски инарал, группировка командующий фельдмаршал Паулюс хьалха а волаш. Из хӀама бӀаргадоврa моллагӀа а хало ла мегаргъяр!

МоастагӀашта духьала тӀом беш майрал, денал гойташ кхы а дукха моттигаш хилар Хесе. Уж ерригаш йийша варг а вацар. ХӀаьта а, цхьаннех лаьца дувца доагӀа.

ЦӀаккха а ца хиннача бесса, танкаш бу боккха тӀом латтар Прохоровка яхача юрта юхе. Цигача даакъа лоацаш вар Хеси а.

...Кхетамча вела Хеси лаьтта уллар. Чена йоккха чов а яь уллар уж хьабоалабаьча машина шофер, дукха ха ялалехьа из велар. Прохоровкера вар из. Бакъда, ше Ӏоваь, хьалххийна юрт цӀаьхка бӀарга ца гуш дӀаваьлар. ХӀаьта, гаьна воацаш лозаваь уллар Байташев Тута а. Йоагача танкана юкера гаьна вала низ ца тоъаш Ӏовежар чов яь вола механик-водитель. Гонахьа, фашистски вайн танкаш шоайла тӀом беш яр. Амаева дика кхетадоре йоагаш латтача танка чу ухка снарядаш моллагӀа а секундах лелларгйолга. Бакъда, танк нийкхийзар. ТӀаккха, цу минуте йоагаш латтача танка чура но катехха хьаараваьккхар эпсар (из хиннавер Гудермесе вахаш вола Шовхалов Юсап). ТӀагӀолла шок теха дӀабахар йоккхача топа пхо. Царна тӀайоагӀача «Тигра» тӀара пхо, Бакъда, танка тӀехьа йоагӀар немций пехота. ТӀаккха, танка юха чу а нийкха, цу чура цулемет етта волавелар Хеси моастагӀашта духьала. Цо дов дир ше вага волаваллалца.

Хеси хьаккхийттар медсанбате. «ХӀама дергдац, човаш дукха йоккха яь», — из тевеш аьлар лоро. — Дукха ха ялалехьа оаха юха когашка оттаверг ва хьо.

Иштта елар цунна Сийлен III-ча степена орден. Цул тӀехьагӀа Киев, Бухарест, Вена, Прага мукъаяьккхарах медалаш а елар. ХӀаьта, 1945 шера 10-ча мае юха а чов яь госпитале кхаьчар Хеси.

ТӀом чакхбаьннначул тӀехьагӀа цӀа а вена, хьалха санна, юрта боахаме хьаьнала къахьега волавелар Хеси. Из хилар нелмина карагерзаеча даакъа лоацаш. ТӀаккха болх беш хилар «Куларинский» совхозе хьажкӀаш кхееш. ХӀанз пенсе вахав.

ВорхӀ воӀ хьалхевавь Хесея цун сесага Букусея. Ялх Советски Эскаре гӀулакх а даь цӀавенав. ХӀанз уж ялхе а хьаьнала къахьегаш боахк «Куларинский» совхозе. ХӀаьта эттара зӀамагӀа вола воӀ Лема летчикаш кийчбеча военни училище деша эттав. Иштта, къахьегама тӀера болаш, дог цӀена хиларах юртахоша лоархӀ, сий ду АмаевгӀар дезалий.

— Со ха яха а дешар ца хоаш а ва. — йоах Хесе. — Бакъда, кхо зӀама кхетадаьд аз вахаре: нагахьа санна хьа дезал бале — доллача дикача хӀаман тӀехь хьай дезала хьоккам луш хила веза, нагахьа санна лоалахочунга бала кхаьчабале — цун са тедеш, гӀо деш хила веза. Даьхен сий лораде массала хьай са дӀалала кийча хила веза. Из да са дас сона хьалхадаьккхар а аз сай дезалах хьалхадоахар а.

Х. ДАЧАЕВ.

Са ца кхоьдеш Даьхе лораьй

1943 шу долалуш Кавказе Сталинграде вай эскаро эшабаь немецко - фашистски гӀаьрахой гаьнна тӀехьашка баьлар. Шоеи хьалхагӀа дӀалийца хиннача моттигашка чӀоагӀалеяш йола цар моттигаш дӀатӀадодача вай эскара духьалъотта а кхиеттел цӀаьнла хьахьалхинна боала а дагахьа.

Иштачарех цаӀ яр город Орел. Цига гӀолла чакхбоал Москва — Курск — Брянск яха машиннаькъ Москва — Симферополь яха шоссейни никъи. Цул совгӀа, из город гонахьа шаьра аре йолча моттиге а улл. Цудухьа, хержаяр фашисташа из чӀоагӀале яра.

Котдуваш дӀатӀадода вай эскар Курске гобаь чулаца а хӀалакде а лерхӀаш бар гитлеровцаш. Цхьа миллион гаргга фашистий эскар дар цига эттар. 10 эзар гаргга йоккха топи миномети, кхо эзар гарга танк, ши эзар совгӀа самолет яр цун.

Бакъда, цуна духьалъэттача вай эскара кхы а бокхагӀа низ бар: нах а гера а дукхагӀа дар.

1943 шера пхелагӀча июле, оршотдийнахьа дӀаболабелар Курскера тӀом.

Шийна а оагӀорахьара юлача йоккхийча топаша, миномёташа, цуеттача бомбаша Ӏаьрждаьдер ди.

Иштта дийцар сона цу тӀем тӀа хиннача са доттагӀчо гварде капитана Беков Мажита Султана. Из хиннав цига Степной фронта 93-ча гвардейски стрелкови дивизи 283-ча гвардейски полка командира заместитель волаш тӀом беш.

Беков Султана юкъе хиннача полка задани хиннай Орел яха машиннаькъа станци хьалаца, аьнна. Из Курско - Орловски тӀем тӀа эттара уизарегӀа йола моттиг хиннай. Орел яха город тӀаулача Ока яхача додача хих а яьнна, кӀийлен багӀача фашисташа духьала тӀом бешие а, полко хьалоац станци.

— Тха кхалхарах тийша дар тха дивизе кхыча полкий аьттув балга, хетаргахьа тха фронта а. КӀезига дисар тхо полкапара. Задани-м кхоачашйир, — йоах Султана.

Станцена гаьна доацаш кирпичкаш е хоабат баьхача хӀоага чу чӀоагӀа чов хул Султана, сахкетам чура а воалащ. Из яцар хьалха хинна чов. Цул къонача дегӀо хьалхагӀа а лийцадар гера. Курско - Орловски дуге тӀом беча хана Беков Султанах практически а теоретически а хинаваьна эпсар вар.

Эттара хьалха из тӀем тӀа кхаьчар къулбехьен - малхбузен фронте Сийлахь - боккха Даймехка тӀом болабенна ши кӀира доалача хана. Цу хана Султан Орджоникидзера тӀема - пехотни училища яьккха лейтенант вар. Рота командир а волаш тӀом бе волалу из.

Гитлеровцаш хьаьрбаьнна хьийза ха яр из. Цар дӀалургдоацар вай городаш, юрташ, боабора маьрша баха боккхий нах, бераш, кхалнах. Беков юкъеволча эскара го бу. Из бохабе безаш дар гӀулакх фуннагӀа хуле а. Иттех дийнахьа тӀом лаьттар цига го бохабеш. Цу хана шийн ротаца денал долаш тӀом бу Беков Султана. Го бохабеча эскара доакъоаца йолаш чакхйоал цо команда еш йола рота. 26 августа човаш хул къонача лейтенанта.

Госпитале хинна вийрзача, къона эпсар Беков Султан лакхерча командоване Фрунзе цӀерагӀча тӀема говзал Ӏомаеча академе деша хьожаву. Ерригa шийн ха, берригa шийн сахкетам тӀабахийте Ӏомаю цо тӀема говзал. Дика дешаш чакхйоаккх академи.

Из деррига а ду цо вай мохк дӀалаца, советски халкъа лоал оттаде лерхӀаш тӀаеена моастагӀа вохавара. СихагӀа фронте кхача гӀерт Султан. Бакъда, академи чакхъяьккхача, из фронте а ца хьожавеш, Воронежски фронта бӀухошта тӀема говзал Ӏомае вохийт.

Беков Султана даакъа лоац Белгороде, Харькове, кхычахьа вай эскараша фашисташта духьала даьча тӀемашта юкъе. Массанахьа а денал долаш тӀом бу цо. Бакъда, тӀехьара Курско - Орловски дуге тӀом беш хиннача йоккхийча човаша кхы фронте вохалургвоацача воаккх из. Аьттига ког Ӏоотталуш бацар госпитале илла цӀавенача хинна гварде капитана Беков Султана. Кхы аттагӀа яцар дегӀа хинна вож човнаш а. ХӀаьта а ше верзарга дог доахар цо, юха а фронте ше гӀоргхиларах тешар. Цо каьхаташ кхухьийтар шийна цхьана тӀом беш хиннача новкъостачка, цар а яйнавалийтацар из.

БӀухошта дукха везаш командир хиннав Беков. 1944 шера 7-ча январе гварде старшинас А. Бакирова Султанега дейтача письмо тӀа яздора: «Могашле миштай хьа, мала юхавоагӀаргва хьо тхо долча, кхычахьа а ца водаш, духхьал тхо долча».

МоастагӀчун герзо лаьца дегӀ мукъадоалаш дацар. Султана чӀоагӀа дагадоаллар Даьхе бахьан ше де лийрхӀа хӀамаш де ца кхуш дусаш хилар. Цуна дукха езар вай йоккха Даьхе, советски халкъ. Уж бахьан са ца кхоьдеш лаьттавар. Шийн 25 шу дузаш кхы детталургдоацаш сецар вай замаш башха - дикача зӀамсага Беков Султана дог.

ХӀама ца кхоьдеш деррига шийн вахар вай тахара ираз, кортамукъале бахьан дӀаденнача бӀухочоа Беков Мажита Султана майра тӀом барах ЦӀеча седкъа орден, тӀема медалаш еннай. Керттерча лакхехьарча командоване дукхазза а баркалаш кхайкадаьд.

Ю. ЧАХКИЕВ.

ДАЬССА ХАБАР ХУРГДОАЦАШ

РЕЙД

Къахьегама дисциплина телхаерашца Назрановски трикотажни фабрике мишта къовсам лоаттабу хьожаш хилар «Сердало» газета рейдови бригада.

27 апреле Ӏуйрийна бархӀ сахьат доалаш латтар тхо трикотажни фабрике кхаьчача хана. Цхьабараш гӀаш, вожаш автобусашца балха хьаухаш бар фабрикера болхлой. Цу дийнахьа вӀалла ба хиннача тайпара во лелар маршрутни автобусаш. ТӀехьара Сурхотӏаре № 23—74 ЧИТ номер йолаш автобус кхаьчар 7 сахьат 58 минут яьлча.

— ТӀехьа хӀапа висав хьо? — хетт оаха Точиев Османага.

— Болхлой, уж хьагул ца луш, царга хьежаш гайкаш ер.

— Цул дикагӀа децарий хьона балха тӀехьаюсаш йола цхьаьши кхалсаг йита я йита, вожаш балха шоай ханнахьа хьабоалабича? — хетт оаха.

— ХӀанз а бархӀ сахьат даьннадац вайна, цар сиха шоай болх дӀаболабой, вӀалла тӀехьабусаргбац уж, — аьлар цо.

Шийн ханнахьа болх дӀаболабир № 1 йолча цехерча бригадира, Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаьххехьарча Совета депутата Камурзоева Фатимас кулгалдеча коллективо. 27 апреле кхоачавдир цо 1-ча мая сийна тӀайийна социалистически декхараш, бетта планал совгӀа хьадир кхо эзар совгӀа берий баракъа. Шоай ханнахьа болх бе дӀаболабелар кхыча конвейерий болхлой, цхьабакъда, 20 минута, тӀехьайисар № 2, № 6 йолча конвейерий коллективаш (царна кулгалдеш ба Карадкиева Дуги, Долгиева Люба).

Шоай болх дӀаболабе мара ца безаш кийча ба № 2 йолча цехера болхлой а, цхьабакъда, уж болх ца беш багӀаш ба.

— Болх ца беш хӀана ягӀа хьо? — хетт оаха швея-мотористкага Аушева Хьулиматага.

— Даьтта техача дикагӀа болх бергбар машена, цхьабакъда, даьтта Ӏоухийт укхо, — бехказа ювлаш йоах цо.

— Иштта ер вӀаштӀехьа ца йоалаш хӀара ӀуйряЙна массехк минут йоаю аз.

Цу дийнахьа берригаш дӀалаьрхӀача 38 болхло тӀехьависар, эггара кӀезигагӀа вусаш вар а кхо минут вусаш, дукхагӀа — 40 минута вусаш! — Зехьа йоаль балха ха бархӀ сахьати 16 минут хилар, ца тегаш дисар 663 берий барзкъа, хӀаьта пачхьалкхена зе дир — 600 совгӀа сом.

Делкъийна 11 сахьати итт минути яьлча закройни цехера закройщицаш Нальгиева Кубра, Ужахова Лиза, Нальгиева Мовлатхан латтар ахча хьателача кора юхе.

— Делкъа ха хӀанз а мича хиннай вайна, шо хӀана латт кора юхе дӀа а этта болх ца беш? — хетт оаха царга.

— Делкъийна дукха болхлой гуллургба укхаза алапи хьаэца, цудухьа тхо эггара хьалха хургда аргӀагӀа, — йоах цар, балха порма кхоачаш ца еш цӀагӀоргдац тхо...

Цхьа хӀама белгалдаьккха безам ба тха. Фабрика администраце, партийни, профсоюзни организацешна къахьегама дисциплина телхаерашца лира къовсам лоаттабац аьлча деррига бакъхургдац. Цар каст-каста рейдаш, проверкаш ю.

Тхога я 1 апреле цу фабрикерча халкъа тӀахьожамхоша шоашца табельщица а йолаш оттаяь акт. Цар гучадаьккхар цу дийнахьа городе лела № 22—78 йола Карабулакера хьауха № 28—98 йола автобусаш нийсса 8 сахьат даьлгӀа мара фабрике хьаьхкаьча ца хилар. Из бахьан долаш тӀехьависа болх дӀаболабир 90 совгӀча саго. Ӏаьлий Юртара № 04—50 йолча автобусаца лелаш вола 21 болхло тӀехьависар 10 минута. Цу дийнахьа балха тӀехьависар 61 болхло, хьа ца тегаш йисар 1760 издели, пачхьалкхена зе дир 1700 сом совгӀа.

НагӀ-нагахьа брак йолаш хул закройни цехера швейни цехе хьаххухьийташ дола кӀадаш. Масала, 19 апрелера 27 апрелага кхаччалца закройщицаша Цечоева Цазша, Сакалова Амината, Могушкова Хьанифас, Бекова Залес, Мержоева Хьаьвс, Сакалова Мовлатхана брак йолаш 300 барзкъа хьачуделар швейни цехашка. Цудухьа уж закройни цехе юха делар. Цу гӀулакхо а дохью къахьегама дисциплина, фабрикана зе ду.

Иштта кхаь бетта продукци яраххецара план кхоачаш ца еш йисай укхаза. Бахьта цаха дӀа ца луш йисай 103 эзар совгӀа издели.

ТӀаккха бехке малагӀа ва? Бехке ба къахьегама дисциплина телхаераш. Къестъеста балха тӀехьабус № 1 йолча цехера болхлой Альдиева Хази, Мальсагова Аминат, Эльджаркиева Тамара, № 2 йолча цехера Евлоева Аминат, Евлоева Марем, закройщицаш Измайлова Лемка, Мержоева Лиза, кхыбараш.

Бригада совете бувц тӀехьабусаш балха хьаухараш. ХӀара дийнахьа тӀехьабусарий тайпан цӀераш бӀарг тӀаоттаргболча уллача улга тӀа дӀаяздю. Уж лакхе вай бийцараш санна бараш премеш ца телаш бут, квартира хьаэца езаш барий аргӀа тӀехьайоах, дикагӀйолча хана отпускагӀа ахийтац.

Бакъда, балха тӀехьабусарий беррига бехк ба аьлча а нийса хургдац. Цу гӀулакха бехке ба вай лакхе йийшача автобусаш тӀа болх беш бола автотранспортни предприяте водителаш а.

Цу гӀулакха сиха оарцагӀьяла еза цу шина а предприятей администраци, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш. ТӀаккха даьсса хабар хургдац пох!

«Сердало» газета рейдови бригада: Б. ЧАБИЕВ, Назрановски района халкъа тӀахьожама комитета председателя заместитель; Я. МАЙСИГОВ, Назрановски ВЛКСМ РК инструктор, комсомольски прожектора член; А. САГОВ, тха соб. корр.

ДУКХА БЕРАШ ДОЛЧА НОАНОШТА «МАТЕРИНСКАЯ СЛАВА» ЯХА ОРДЕНАШИ «МЕДАЛЬ МАТЕРИНСТВА» ЯХА МЕДАЛАШ ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

1944 шера 18 августерча СССР Лаьххехьарча Совета Президиума Указага хьажа СССР Лаьххехьарча Совета Президиума цӀерагӀа дукха бераш долча наьношта лойла «Материнская слава» яха орденаши «Медаль материнства» яха медалаши:

СТАРОПРОМЫСЛОВСКИ РАЙОНЕ ГӀОЛЛА

Ийс бер даьчеи хьалкхедаьчеи наьна «Материнская слава» яха I степена орден:

Магомадова Яха Чатоповнана — «Старогрознефть» орса болхлочоа.

БархӀ бер даьчеи хьалкхедаьчеи наьна «Материнская слава» яха II степена орден:

Байсагова Шовда Дигаевнана — цӀен-наьна.

ВорхӀ бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноанашта «Материнская слава» яха III степена орден:

Агабаева Табарак Алиевнана — Самашкински психбольница санитаркана.

Мальсагова Вахьаудина Лейлана — цӀен наьна.

Ялх бер даьчеи хьалкхедаьчеи наьна «Медаль материнства» яха I степена медаль:

Хататаева Тамара Саидовнана — производственни текстильно - галантерейни объединене болхлочоа.

Пхи бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноаношта «Медаль материнства» яха II степена медаль:

Айтаева Раиса Вахаевнана — цӀен-наьна.

Дидаева Яха Якубовнана — цӀен-наьна.

Кадаева Зура Махмудовнана — цӀен-наьна.

Колесова Елена Михайловнана — № 2 йолча РСУ штукатура - маляра.

Хатуева Зайдат Истамуловнана — цӀен-наьна.

Яхьяева Махьмада Лидайна — цӀен-наьна.

ОКТЯБРЬСКИ РАЙОНЕ ГӀОЛЛА

ВорхӀ бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноаношта «Материнская слава» яха III степена орден:

Мамадаева Пияи Садулаевнана — цӀен-наьна.

Ширяева Зоя Алексеевнане — «Чечингстройтранс» АТО № 1 йолча гаража слесара.

Ялх бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноаношта «Медаль материнства» яха I степена медаль:

Абдулаева Маржан Мухамедовнана — горпищеторга уборщицана.

Вараева Тауса — ДСК штукатура-маляра.

Кушалиева Зойна — № 13 йолча ГПТУ дворника.

Мусаева Виларда Сулеймановнана — цӀен-наьна.

Мантуева Макка Идиговнана — цӀен-наьна.

Хасанова Яха Халимовнана — торггастронома уборщицана.

Пхи бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноаношта «Медаль материнства» яха II степена медаль:

Валиева Татьяна Васильевнана — горпищеторга йоккхагӀйолча продавеца.

Магомедова Асет Магомедовнана — № 11 йолча гастронома техничкана.

Тамирсултанова Зина Мурдыковнана — цӀен-наьна.

Ярославская Таисия Сидоровнана — цӀен-наьна.

Ярмолаш Надежда Николаевнана — № 8 йолча ЖУ дворника.

ЗАВОДСКОИ РАЙОНЕ ГӀОЛЛА

БархӀ бер даьчеи хьалкхедаьчеи наьна «Материнская слава» яха II степена орден:

Юсоева Замана — цӀен-наьна.

Пхи бер даьчеи хьалкхедаьчеи наьна «Медаль материнства» яха II степена медаль:

Асултанова Тамара Хаобековнана — цӀен-наьна.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаьххехьарча Совета Президиума председатель
Х. БОКОВ.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаьххехьарча Совета Президиума секретарь
Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

гор. Грозный.
1983 шу, 25 апрель.

БАЬЦАДААРАШ — ПЛАНАЛ СОВГIА

Цхьоалагlа май деддеча дийнахьа Грозненски районе къахьегамхой колонна столица майдан тIа яьлча эггара хьалха йоагIарашца яр «Тепличный» совхоза коллектив. Из бокъо болхлоша яьккхар паччахьалкхенна баьцадаараш дIадалара план дикка тIехкхоачаш а я.

Иштта, карарча шера бяь бетта планагIа дохка доагIараш 202 тонн долаш пар дехкад 303 тонн баьцадаараш. Из толам боаккхача къаьстта белгалбаьннаб Андреева Таисия Михайловнас кулгалдеча № 1 йолча бригадера болхлой: Сулейманова Яха, Сардалова Тонта, Сусурова Вурсет, Садулаева Зайнап, Итуева Сенимат, кхыбараш. Цар вIаштIехьдаьннад шера планагIа йохка йоагIараш 700 тонн йолаш хIанзале, 1 май хьатIоатташ, паччахьалкхенга 247 тонн баьцадаараш дохка.

Бригадашта юкъе лаьржача социалистически яхье хьалхе йоахаш хьайоагIа Андреевай бригада. Цун болхлой тIаьехIа къахьегаш ба 1 июль хьатIоатташ ах шу хьалха укх шерара баьцадаараш кхедара план кхоачашъе. Цар санна хьинар айдеяна къахьегаш ба Рыбкина Зинаидаси, Джунидов ЛомIаьлеси кулгалдеш йолча бригадашкаре болхлой а.

Май бутт чакхбалалехьа Грознерча къахьегамхошта лаьрхIа «Горплодоовощторга» тиначшка 300 тонн наргаш, 40 тонн гаргга хорсамаш, помидораш, хохабаьцаш, кхы тайпа баьцадаараш дIадахьийта уйла йолаш ба совхоза къахьегамхой.

СУРТА ТIА: «Тепличный» совхоза дикагIбола болхлой (аьрдехьара аьттехьа) Сулейманова Яхз, Сардалова, Тонта.

С. АУШЕВ.
И. ОКАРОВА сурт.

ДИКА ХОАМАШ

Грозненски шурий комбината болхлоша дика къахьегама толамаш доах пятилетка кхоалагIча шера. Хьнал шиъ ди хьалха кхоачашйир пар товарни продукци арахецара бяь бетта задани. Паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа арахийцар 90 эзар сома маьха продукци, шу даьнье 350 тонн мерзача шурий продукци, 5 тонн маццдаьтта.

ДIадахача шера укх хана арахецаш хиначул бархI процент дукхагIа я товарни продукци, ворхI процент дукхагIа маьхаlа яьккхай тайптайпара продукци, пхьайтта процент дукхагIа арахийцай мерзача шурий продукци. ТIа мел кхийтта продукци арахийцай къахьегама овсарле лакхъяра чотагIа. Бяь бетта заданел совгIа паччахьалкхенна бaь пайда 25 эзар сом ба.

Б. БОКАЕВ,
Грозненски шурий комбината директор.

* * *

Предприяте чурча кхоачамех, балха ханах бизза пайда ийбара, къахьегама дисциплина тIа-тIа чIоагIъяра тIагIертта къовсам лоаттабеча Грозненски «Автоспецоборудование» яхача опытно - экспериментальни завода болхлоша ер шу доладелча денз планагIа лаьрхIачул совгIа маьхаль яьккхай шиъ бIаь эзар сома маьха продукци.

Цхьаккха цех, участок е бригада яц укхаза паччахьалкхен план кхоачаш ца еш. Белгальаьннa дика къахьегаш я Голованов Александр Кириллович керте латтача кхоалагIча механически цеха коллектив. Ржевский Александр Сергеевича кулгалдеча коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча экспериментальни участка коллектив. Бригадашта юкъе хьалхара моттиг яьккхай Олифиренко Зинаидас, Габатаев Магомета, Пушский Владимира кулгалдеча станочникий, вулканизаторщикий, токарий коллективаша.

* * *

«ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдикен хьадер дукхагIен хилийта!» яхача девизагIа вай республике яхь дIайолаьяча СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода коллективо вIаштта кхооза республикански яхье хьалхара моттиг яьккхай укх шера. Таханарча денга кхачалехьа паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа кхо бIаь эзар сомал тIех йола тайп - тайпара химически продукци арахийцай цо. Къахьегама овсарле лакхъяра задани тIехкхоачашъяьй. Духхьал дIабахача бяь бетта заданел совгIа предприяте болхлоша арахийцад 30 эзар сом мах бола халкъа эша товараш. Еррига укхаза арахецача химически продукцех 84 процент гаргга яр лаккхерча категорех я.

Социалистически яхье хьалха латташ я укх шера полиэтилен арахецача Чингариев Заинде, Гамзатов Юре, Прохоров Николая кулгалдеча цехий коллективаш.

Б. КОСТОВВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

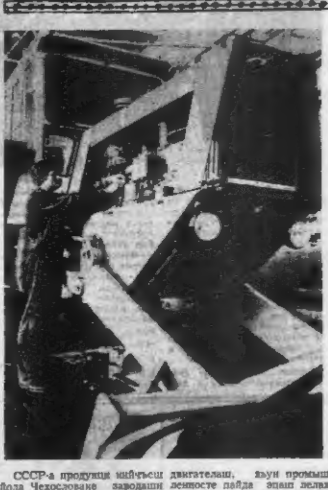

СССР-а продукци кийчъеш йола Чехословаке заводаши фабрикаши вежарашха болча [illegible] а дика а кхоачашдара тIехьара болам дIа а болабаь болх беш я. Цу коллективашта юкъе я город Мартинера езайоккха машинаш ю завод. «БелАЗ» яхача автомобилашта эша низ бола дизельни двигателаш, хьун промышленносте пайда эцаш лелаш чархаш йола тракторш. Мартине хьаь кхыйола техника экспортагIа Советски Союзе ухийт.

СУРТА ТIА: Петер Курен чархаш йола трактор вIашагIлоллаш воал.

ЧТК—ТАСС сурт.

АПН корреспонденташа хоамаш ду

Мальвински мина

Лондоне Фолкленды оалаш йола гIайренех, Буэнос-Айрес Мальвины мара алац. Из дош цхьаьна а дийнахьа Iодалац укхаза газетий оагIон тIара, денаш да телевиденеи радио передачашка, тIеххьарча хоамашка. Аргентинцаш, наха фуннагIа йоале а, теша ба, англичанаш шоашкара дIаьккха архипелаг тайна е танза шоашна юкантхоачаргхиларах.

Къаьстта дукха дувц Мальвинай хьакъехьа тIеххьарча кIиранашка. Апрель бетта шу дизад тIеххьарча ханирча эггара ирагIча дунен халкъацта юкъерча кризисех цаI хинна Къулбехьен Атлантике герзаца яь конфликт йолаенна.

Аргентински пресса арадоах инаралаша дувцараш цу тIей тIа хиннача салтапта дагадоагIараш. Ветеранашта торжественно дIател тIем тIа наха орденаш... Арахийцай мемориальни почтови марка... Буэнос-Айреса цхьан улица тIа дуккхача наха йоагаьй британски байрах...

Цу ханна тIом сецачул тIехьагIа укхаза ихкийса 16 эзар минана фу дергда ца хош даггара уйлаш еш ба гIайренаш тIа чIоагIалеваш а яь багIаш бола английски салтий. Дукхараш пластинах яь я царех, цудухьа металла маре реагировани еш йоаца дилла пайда ийбеш йолча минаш лехаргаша гучалхаш уж.

Лондонски штабашкарта «хьаькъалах дизза долча кертоша» лаьрхIадар минаш дIаяхара лаьрххIа из гIулакх де кийчдаьча жIалеех пайда эца. Амма из идея ехар практикана тIанийслушшехьа. Бяь кога тIара сапераш сихха кIаьдлора, хIаьта шоашта из кхераме доллашехьа жIалеш лекка рьза бола нах а кIезига хулар.

Цу тайппара минаш тахан а тIехьа йоахиаш я Мальвинаш тIа. Уж дIалхара, аьлар цхьан английски эпсара, кIезигагIа дале а ши шу дезарг да!

Минаш санна кхераме йолаш я гIайренаш шоаш а. Деш долча хозяшка диллача, массазардар санна пштта ядерни герз а хургйола тIема база е дага я царех Лондон.

Британски инженерий бIува гIайренаш тIа хьаьлеш латт 1600 километрови радиусерча сигаленеи форда аренаштеи тIахьожам лоаттабе йиш хулийтаргйола низ бола радиостанци.

«Зевс» аьнна цIи тиллай цу станце проектах лерхIачох, из тиллай радиолокатораш дIаоттаергйола моттиг гувнаш долаш хилагагIа Олимп яхача грекий лоама рельеф дагаухаш. Амма безам беце а цхьаькха символика а йоалае йиш я: дагадолаш дий-теш британски лом а союзник ше хилагагIа тарра лоаппа хIама йеч а теха цун юхьлаьца лелараш а цу ломах мальвински престола тIара халигьий кхелаш еш вола ди къувкъаду даьла ве?

Цига мел леладеча гIуллакхаша йоах, гIайренаш тIара форпост, из хьалхараша лерхIачох, действей сфера Iалаьмате шера йолаш хила езаш я. Империалистий Iалашона жIал нийслу цхьатарра кхо континент: Латински Америка, Африка, Антарктида.

США лидер йола а Великобритани эггара хьинарегIча членех цаI йола а Къулбеседаатлантически пакт дага я цу наькъаца Къулбехьен Атлантикана шой вllаяни тIаоттае. Британски армада Аргентина дозонашка кхоачаш йола рейс яь шу даьннaчул тIехьагIа, НАТО дIахо хьалхьееш я лаьттан шара стратегически лоархIамеча районе кхохкама кхувр-ча чура цIи.

Владимир РЕЗНИЧЕНКО,
АПН соб. корр.
Буэнос - Айресе тIа тIа Буэнос-Айрес.

Дунен халкъашта юкъера заметкаш

КЪУЛБА-МАЛХБОАЛЕН АЗЕНА ЙОЛА «КЕРДА ПОРЯДОК»

Японена ремилитаризацияра тема, хетаргахьа, эггара лоархIамегIарчарех цаI я индонезийски пресса. ХIаьта из бахьан доацаш а дац. БоккхагIа барашта хIана а дицденнадац, «сопроцветание сийлахь йоккха азиатски сфера» яхача лозунгица японски милитаризма Къулба-Малхбоален Азена гIайтIен бален тIабена. ХIаьта хIана геттара кIезига сатеду японски герзашцара низаш эггара хьалхарча аргIана регионa мехкий кхерамзале Iалашъяра декхар кхоачашдеш да ялаш Вашингтонов Токион дувцача хабераша.

«Нагахьа сацва «Мала мала Японе?» яхача справочника издателя Ясухиро Накасона духхьал хушалуш болча премьер-министрех цаI мара веце, — язду «Компас» яхача эггара доккхагIа долча индонезийски газето, — тхова цун цIи низаенна я японски милитаризм дийцъяларца».

Дунен шоллагIа тIом лаьттача хана имперски флоте гIулакх деш хинна я «Накасона, хIаьта цхьан юкъа, Индонезе а хилар. Цун биографецарча цу цхьан факто хьахьокх по чакхйоаха Японе тIема низ юхаметтаоттабара курс къаьстта кхераме хилар.

«Индонезе правительство, — йоах вовзаш волча политически обозревателя Р. Абдулгана, — духхьал дагадоккхаргIа яц Японена ремилитаризаци яра а. ХIаьта иштта ший форда тIара тIема низаш Индонезеи АСЕАНА цудоагIача кхыча мехкийн территориальни хишка а желлеш ше, тIайцца форда коммуникацей кхерамзале Iалашъяра декхар Японе доаоцта 1000 километр гаьнара зона а чулоцаш кхоачашде гIертара а чIоагIа духхьала хилар. Планаш цу тайпара хиларо теша цу Япони, дунен шоллагIа тIом боалуча хана ший хинар мо дола. Азе эггара яхо болашагIа дола флот хьаде лаьрхIа хилара.

Япони ший Iалаьмате йоккхача тIема торонех духхьал оборона чIоагIъяра пайда ийца Iергьяш, аьнна леташ ев Р. Абдулгани. Къулба - Малхбузен Азе мехкий политически тIоьараш доцаш долча бахьанех кхераш да дунен халкъашта юкъерча хишка мехо леста а еш тIаьтIаш имперски форда тIарча тIема низий ваьмпелаш а йолаш йола японски форда тIара армада арахлар.

«Исторически опыт», — заявлени йир «Эйша уик» яхача журнала интервью луш Филиппинай президента Фердинанд Маркоса, — дIадех вайгара цун «самооборона низий» функцешта эшачул дукхха тIехдоалаш латтача Японе тIема низашта вай бIарг тIера ца бахкхар».

Официальни данеех, хIанз укх сахьате 300 эзар сагаргга нах ба пар мугIарашка. Цунца цхьан ший составага диллача, тIема гIулакхашта болча специалистелта хеттачох, уникальни яленик я из аснар: ахаиел совгIа ба царна юкъе висарий звенеш йола нах. Цо хьахьоих Япони лоацацча хана ши миллион саг совгIа болча нахах латтача тIема кийчача эскара мобилизаци а яь герз бе доалла йиш йолаш хилар.

Апрель бошш — май хьахулаш регионa кхерамзале Iалашъяра деша даькъера «Японе позици дIайовзийтара» АСЕАН мехкашка наха хиппад Накасова.

«Визит еш... — язду «Мердеис» яхача газето, — японски премьера де лерхIар да, хетаргахьа, лоалахарча мехкий общественность ше дагалаьцар «Японех тIема державa яр а доацаш, тIема гIулакхий даькъера цун лоархIам лаккхар хиларах тешаяр». Цу тайпара формулировка, цунна хетачох массане а къоабалъеш хила еза.

Токнора деца ховмех, Накасопа дага ца Тайжача а Индийски а океанаш тIа форда наькъаш лораделга цхьан леладергдолча гIулакхий даькъерча торонийн хьакъехьа АСЕАН мехкий култалхоица дагавалар. Цу деша маIан дуьца па дезаш кхетадеш да: шоай кхерамзале японски «самооборона низех» тийша йита рьза деций шо? ТIаккха герз бе а делле дIаотта шоаш а.

Деррига долча бесса дувцара ала дезаш да, цу проекта автор Накасона хил йиш иц аьнна. Из бокъонца тIатовжаь я АСЕАН мехкашка герз хьаделга сиздара.

Цу планашта духхьала латт шоай нортамукъаьле [illegible] лаьрхIа дола регионера халкъаш. Уж раьза дац Вашингтон — Токио яхача кердача тIема цхьоагIон партнераша доладаьча кхерамеча зоноарий залоннинаш хила.

А. ЧЕРНИЗОВ.
(АПН).

ВЕНГРИ. ДегIайоагIа Сегедски комплекса мехкадьттеи газа чакхйоахача предприятей моцносташ.

МТИ—ТАСС сурт.

Вахаре денале никъ лувцар

ХЬАЛХАРА ГIА ШАЬРА ХИННАБ

ОЧЕРК

Атта дац юрта вай а цига хьалкхийна а волча сага йоккхача городерча вахарца, нахаца сиха дIатарвала, хIана аьлча, цар балха ритмаца вахара гIуланхаппа дIаIамара дикка ха эшаш хул. ХIаьта Долакха-Юрта яьча а цига боккхача дезале хьалхийнача а Цурова (Дахнильгова) Исраьила Сонайна из хайра пиаткъало еш а хилaнзар. Грозне нога гIирс беча фабрикана гаьна йоацаш яьха шийн даьйиш йолча IергIолаш еза из цу предприяте балха эттар. Алхха юкъера школа яккхарал совгIа кхы балха говзал йоацаш яр цу хана тхъо шу мара далаьза хинна йоI. Из къахьега йолаелар нерттерча даькъе цIагIа ювхаю маьчеш еча № 3 йолча цехе.

Цох лаьца къамаьл дIадолалалехьа цун тайпан цIи шин тайпаре лаьяре бахьанех дувцаргда аз.

...Грозненски горисполкоме телефон а теха, дийхар аз шоай дикагIболча депутатий цIераш йоахилга. Цар белгалваьккхачи массехкена юкъе хьоайир Цурова а. Гаргара хиларца цу тайпан беррига хIана бац аьнна нах со дика бовзаш вар, баьъла, ер сона хезаяцар. Цун уйла еш, цIаьхха дагаехар сона ше Дахнилгаьакъан вале а ЦуровгIар тайпан цIи лелаеш вола Исраьил. Цун баьхан да паспорт хьеаца дезаш хьатIаьттача хана шийн дезалах къастарца ноанахоша вахаш кхинача по цар тайпан цIи дIаязъйитар. Из ноанахой коа дика-во хиннача воагIаш хилча хIаларчар даим бегашта: «ВоагIаш-м вай воша а латт», оал. ТIаккха «ГIулакх деш хIана вац хьо?» аьнна шийна тIатеlача: «Ай, со шун воша ма вий, йоций къонташ мича бахаб вай». юха бегашта доахкх по цар къамаьл.

Дукха ха я со Исраьиле фусаме ца хула. Цу юкъа цун дезале керда хьа а хиннаб, царех цхьаьбараш кхийна а баьннаб — деррига а айс бер: бархI йоIи цхьа кIаьнки. Эггара йоккхагIа йола йоI маьре я. ХIаьта Сона цун тIехьаръяр я. Уж гуш хинабеце а цар дезалах таргарчар, боалвчар уж оамалца, гIуланхаца кхебу яхаш дукххаза хезал сона. Да — Исраьил. Казахстанера цIаненача хана дена «40 лет Октября» совхое трактористалла болх беш ва. Нана — Дебхан цIагIа хьожаш я.

Са тоссиш балха арадоалача цо даим яхар санна хIара беро саралехьа цIагIа дезар фуд белгалдоахкх. Сераьхьа из цIавеча деррига кхоачашдаь хул. Иштта, къахьегам безаш, бера дена хIама хьадо ховш Iомаду цо шийн бераш.

ХIанз кхетаду аз Сонаца къамаьл деш, болх бе йолаеннача хьалхарча юкъа хала дарий хьона, аьнна аз цуга даь традиционни хаттар оттаде ца доагIаш хиннилга. хIана аьлча, зIамига волча хана дена къахьега Iемача саго лаьрххIа кийче эшаш йоаца моллагIа говзал карараергьъя.

ХIаьта а ала йиш яц юххьанца цхьаккха новкъостал, хьехам цунна ийшабац, аьнна. Цо безамца цIи йоах шийн хьехамча хиннача Султанова Ирина Сергеевнай. ХIамаш тегача машинкаца болх хьабе шаьраьлладан цо гIо дир цунна. Кхаь бетта ученицалла болх бе мара безанзар Сонай, цу юкъа из Iомалу балха массехк операци кхоачашъе, тIаккха швея-мотористка хул цох, из говзал боккъонца карaерзаяра а дукха ха эшанзар цуна. Дукха ха ялаехьа ше хьадер тешаме а деш, дийна хьара норма тIехкхоачашъе аьлар. ТIаккха хьалхалаттарий мутIарашка дIаэттар. Общественни балхах а къехнаь лар комсомолка а йолаш фабрике ена къона йоI. Иштта шийна тIадилла гIулакх тешаме кхоачашдеш йола из къахьега йолаенна шу далалехьа цIаьнха а шийн балха тIа лаккъю — мастер ю цох.

Хьалха шийн декхар цIена кхоачашдича йоаллар из, хIаьта хIанз из дарах доалаш дацар цун гIулакх, кхычар болх мишта бу хьажа, зIамига гIо де, царна хьабе болх Iалашбе, потокера болх юкъагIбисача цу гIулакка оарцагIъяла езар. Укхаза а ше гIулаккхах дог лазаш, доагIар новкъостшкара хьадеха могаш йола сaг хилар хьахьенхар цо. ХIаьта а лаккха гIалат довцаш шийна болх хьабе карагIдоале а йоIо кхетадора, ше дIахо деша ца деше. Гайна е ганза тIехьайиса тарлулга. Соахка Ростовски яйгача промышленноста техникуме деша отта хьежар из, бакъда, лерттIа кийч ца ялар бахьан долаш чакхъяланзар. Укх шера шийна дагалаттар кхоачаш хургда аьнна хеташ я йоI — виценнар юхаметтаоттадеш ха кIезига дIаяхийтаяц.

Укх деношка Центральни телевидене «Время» яхача программа хьагойтар цхьадолча наха чIоагIа хоатташ долча товарашта маьхаш чухьнахьдахера хетаяь кадраш. Цига белгалдаьккхар, алхха цхьан дийнахьа вай мехка дIа ца эцаш уж товараш тикашка укхаш гоалелча миллиард сом гаргга зе паччахьалкхена хулга. Из дагадехар сона Сонаца къамаьл деш.

Вайна ховш ма хиллара, укх тIеххьарча шерашка кIезига юцанзар республикански а центральни а газеташ тIа цар предприяти хано дIа ма деххара кердача тайпара шийн болх вIаштIехьбаккхац, продукци дика яц, яхаш. Цудухьа цу фабрика къонача болхлоех яле а хIанзале ше тешаме къахьегамхо йолга хьахьекхача, коллективе дика активистка санна а. ХIаьта Грозненски горсовете шоай толашагIболча депутатех цаI а лоархIаш йолча цуца са къоастаде безам бар продукци дикал тоалре, из нах паьза хургболча тайпара кийчъяра фабрике укх тIеххьарча хана молагIа дика хувцамаш хиннад, цо ше юкъехьу дааькъа малагIа да ха.

— Со укхаза болх бе ена дикъ шу гаргга ха я. ХIаьта а холуш ле укх тIеххьарча хана, къаьстта 1982 шера дена тха коллектива балха тIа дика эргалонаш хиннилга. Хьалха цхьа модель хьа а ийце, из арахецаш массехк шу лоаккхар оаха. Цох бухсоацаш хьахургдолчун уйла а ца еш, керттера дагадьлар, мичча тайпара яь а, план кхоачашъелга дар. ГIулакх цу тайпара оттадича, шеко яц, продукцена юкъе дукха бран нийслулга. ТIаккха цхьа ха яьлча наха хайра дIаэцаш ца хилар бахьан долаш тха продукци бизашна, тикашка хьаIовра, цигара рекламацеш аха йолалора. яхаш дувц къонача йоIо.

Уж гIулаккхаш дукха а ира а дийцар фабрика партийни, профсоюзни, кхыча общественни организацей заседанешка, болхлой юкъарча собранешка. Цу хьакъехьа шоай дош оалаш хиннаб Цурова Сона керте латтача цар цехови комсомольски организацера комсомольцаша.

Болх хьалха санна беш кхы дIахо гIулакх даха йиш йоацача кхьачар хьал. Хийнар фабрика вулгалхой, долаш долча кхоачамбоацарех дувцарах гIулакх ши-шегIа хувцалургдоацилгах кхийтар коллектив ше а. Балхах, коллектива юкъарча декхарах дог лазаш мел вар хIанз ховш вар, нагахьа санна ийдархой хьашташ хаддаза теркалдеш, мах беча организацешкара бувзамаш чIоагIа лоаттадеш ца хилча балха тIа аьттув баргбоацилга, шоай къахьегамах царна шоаште а лоIам хургбоацилга. Ма дарра аьлча, дикагIйола моделаш наравсраелга, хьаеш йола продукци наха дIадехарашка хьежжа хулга дIадехар замано.

1982 шера денз цхьатарра шин моделах йола маьчеш хьаелга Iалашдир цехе. Кхетадеш да, сиха цхьан моделатара кхычунга далар болхлой лакха квалификаци хулга, эшаш йола материал Iалашъелга дIадийха ца Iеш, коллектив психологически цу гIулакха кийчъелга а дIадехаш долга. Цул совгIа керда продукци хьае эттача, кхьаьнца пах шаьрбаллаца цхьадолча даьхъе къахьегама овсарле лохъялла а алапи эпадала а тар ма лой. Бакъда, соахка цу тайпара дар балха каст-каста юкъедоаладеш хилалца хIанз цунга нах баьннаб ала йиш я. Цудухьа укх тIеххьарча шин-кхаь бетта масехк тайпапа маьчеш хьаю цехе.

Продукце дикал айира, цун ассортимент шерьяра предприяте чакхдаха доладаь хьалди гIулакхаш беркате хилийтара боккхача маьхеда хилар соахка хиннача КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенеш. Цхьаь цаI гIулакх корта болаш чакхдаккха йиш хургьяц, нагахьа санна нах доккхачун а зIамигачун а тIехьа бехктохками дисциплинеи йолаш ца хуле. ХIаьта ховш ма дий коллектив шийн сий лакха лоттадеш. шийх чIоагIа шиш бейташ йоацача боан ераша, балха хьабахка тIехьабувлераш, прогулаш ераша, шоай болх талмаста беоаша. балхара чувоэаш цхьанпа хIана ийпе болхараша хайпа оззбенна боашаш. паргIата лела хьалаш хьахулга. ХIаьта атта дац цу тайпара бараш шоаш хьалха дена баьннача оамалаш тIара баха а. Керттерар фуд аьлча, из да балха тIа, вахаш волча хоац хIама даьча сага гIулакхий коллективо гуччахьа бе боагIа мах белга, цхьанкха кхоачамбоапар къайла ца дохийтилга, яхаш дувц комсомольски вожака.

Цу даькъе шоай цехе холуш бола болх беш хиннай комсомольски организаци а. ХIанз каст-каста рейдаш ю дисциплине малагIча хьале я хьожаш. ГIалат баьнараш, ледарло ераш «молнешка» нахалбоах. Рьза боацараш, бехказа балара бахьанаш лехараш кIелиг хилаш. хIаьта цу хIамашка гайна е ганза дика влияни ю. ТIаккха тIехьагIа шоай балха тIа лерттIа вIаштIехьбаьнна дIаэттача шоай дег тIара «ца бешалга», шоаш дIакхийттилга хьахьокх пар. Цу хьакъехьа Исраьила Сонана чIоагIа гIо деш я хьинаря девали дола комсомолка Битигова Рая — «Комсомольски прожектора» штаба председатель. ХIанз цехе прогульщикаш ца хулга Iалашдаьд. Бакъда, тIехьабувлараш наггахьа хIанз а нийслу, къаьстта Грознена уллуй яьдача юрташка бахачарна юкъе.

Исраьила Сона соахка керчай Грозненски горсовета депутаталла. Из — я нагирхой гIулакхашта йолча массазарча комиссе член. Каст-луш из а юкъейоагIаш хиннача комиссе членашта техкар города культура учреждененша керда обрядаш, цIейш, традицеш довржадара деш дар фуд.

Балхо мукъа ха юташ хилча сайга аьннар де хьежай со, хIаьта хьинар долашагIа йолча депутатех со я ала кхы а гаьна да. — йоах Цуровас.

С. МАЙСИГОВ.

РАЦИОНАЛИЗАТОРИЙ НОВКЪОСТАЛЦА

Н. Анисимова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода рационализатораша хьинаре даакъа лоаш производства лоархIаме дешаш къестадеча. Цар творчески уйла тIаерзаь я наькха къахьегам аттача баккхара, кхерамзален техника бокъонаш лоралра, къахьегама овсарле лакхъяра, электроэнергена кхом бара. Лоацца аьлча, производствe цхьаккха участок яц пар маьхера рационализаторски предложенеш ца луш.

Цу тайпара 20 предложени хIанале балха юкъейоалаьй, царех баьина экономически пайда 8.5 эзар сом ба. Цул совгIа электроцехе укх тIеххьарча цхьан шера юкъейоалаьча бархI технически мероприяте ах миллион киловатт - сахьат электроэнерги кхое вIаштIехьдалийтад.

Н. ЧЕМИСЕНКО.

ТолашагIчар опыт дIайовзийт

Укх тIеххьарча шерашка дика толамаш доахаш хьайоагIа Нохч-ГIалгIай гIишлош еча управленена чуйоагIача номер 155 йолча дIа-юха лелача механизированни колонна коллектив. Соахка гIишлон-монтажни балхаш дара план тIехкхоачашйир цо.

Во лелац цун гIулакхаш укх шера а. ХIана из къахьегаш я Назраньера больнични поликлиника корпусаши 110 квартира чухургйола нах баха цIаи хьалдеча. Укх деношка са къамаьл хилар вокхагIа волча прорабаца Эстамиров Хьамзатаца мастераца Евлоев Мовсарцеи.

Эстамиров Хьамзата аьлар:

— Тха ПМК коллективо чIоагIа дог рьза долаш тIалийцар «Наха чубаха цIеноши социально - бытовой объекташи хьальяра планаш кхоачашъяр Iалашдара де дезарехи» бола КПСС ЦК сецам. Из бувцаш хIара бригаде оаха чакхъяьхар собранеш, тхоай торонашка цIаькха хьажа а хьежа тIанйцар керда декхараш.

Укх шера ПМК коллективо къаьстта теркам тIабахийтаб къахьегамеи производственни дисциплина чIоагIъяра. Цунга хьежжа лакха е къахьегама овсарле. Лакхе дьоахаьча объекташка 290 эзар сома маьха балхаш де дезаш бар гIишлонхой укх шера, хIаьта хIанзлехьа цар даьд 240 эзар сома маьха.

Шин бригада я наха баха цIа хьалдеча къахьегаш. Цар шерра хьаллаьцад «ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдикен хьадер дукхагIен хилийта!» яхача девизагIа яхь йоаржаелга.

Производства эффективности балха дикали лакхъяра цу коллективана гIо ду укхаза вIашагIъеллача халкъа тIахьожама пост, инженерно-технически болхлой юкъеболча хьажара комиссе. Цига болх беча шин бригадана юкъе белгалъяьннай Рамазанов Султана кулгалдеш яр. Дукха гIишлон объекташ я Султана кулгашца хьальетта. ХIаьта бригада кхотаер, цун болх вIаштIехьбоахар из ва.

Пхийтта шу да цо гIишлошъеча къахьега. Цу ханачухь йоккха балха опыт Iоаяьй цо, вcase говзанча хиннав. ХIанз шийна ховш дар бригадерча къонача болхлошта чамаьрша дIакъех Султана. Цун бригадере хIара саг шишша-кхокха специальна говзал йолаш ва. Вуриттагахьа лаьттaш я бригада.

— Во болх бу аьнна къоаставе саг вац са бригаде — йоах бригадира. — баьъла, хьаьнала къахьегараш шортта ба. Уж ба наменщикаш Саналов Муаса, Евлоев Мустафа, Мерешков Iисаьх. Цар дийнахьара нормаш 160 — 170 процент кхоачашдо.

Укх шера кхоарь бетта баьхвар цу бригаде болх бе Боров Садмана Джандаров Микайли. Везаме тIанийцар уж бригадерча наха. Укхаза шортта бар царна ца ховрдIахьеха. дIахьалхадаккха кийча бола нах. Цудухьа лоацачa хана шоай балха говзал дика кара а ерзаьь, хIанз кхоалагIча разрядагIа болх беш а ба уж. Бригаде къовсам лоаттабу ханнахьа балха хьа ца ухарашна, къахьегамеи производственни дисциплина телхаерашна. Иштта массехказа балха ханнахьа хьа ца боагIаш тIехьабисабар Бобхоев Iалихан, Сатиев Руслан, Ясиев Назир. Бригада совето сопадир царна хIаранена бетта йоагIаш йолча премех 10 процент яр ца луш уж йита.

ПМК партийни организацe, профкома бокха болх бу Рамазанова бригада опыт кхыча бригадашта юкъе шерра дIайоаржаяра. Укхаза дика бовз балха минута мах.

С. АЛИХАНОВ.

УНАХЦІЕНО ЛОРАЯРА — ДУКХАГІА ТЕРКО

Укх деношка Грознерча республиканск медицинск училища актови зале хилар республика медицински болхлой актива собрани.

1982 шера республика унахцІено лораяра учреждене бахьча балха итог а КПСС ЦК, СССР Министрий Совета «Дlахо бодача хана наьха унахцІено лораяра де дезарах» болча сопама, КПСС ЦК майски а ноябрьски а (1982 ш.) Пленумий решеней хьанъехьа карарча шера де дезаш хьалхашка латтарех а доклад йир собране Нохч-ГІалгІай унахцІено лораяра министра П. А. Камышникова. Цо аьлар:

— КПСС ЦК, СССР Министрий Совета сопамо тІахьех вай лазарашта дуьхьала профилактически балхаш дара, травматизм ца хилийтара теркам тІабахийта, медицински кадраш дикагІа кийтъе, и. кх. дІ. Уж декхараш вайна кхоачашдулургда дарбан учреждений амбулаторно - поликлинически, стационарни сеть тоаеш артакхарца, медицински болхлой говзал лакхъярца, кердагІа йола оборудовани, инструмент, медикаменташ лоаттарца, балха керда формаш юкъеяхувларца.

Укх тІеххьарча шин шера вай республика больницашка ІотІакхийтаб 800 маьнги, хІана уж 11900 ба. Цига дарбаш деш хиннаа шин бІаь азар саг.

Соакха дукхагІа терко йир унахцІено лораеча юххьанарча звеньяй болх тоабара, юрташка бахача наьха моташал ма хулла дикагІа лораяра, амбулаторий, участковий, районий больницаш хьалъяра, тоаяра.

Деррига дика да аьнна хеталой а кхоачамбоацараш а кІезига дац. ХІана а эсала лел памоташ бола хала балхаш ду нах аттагІча балхаш тІа хьежабелта. Цунца дуьзадеина шій дегІа низткъала болх бу саг шера масехказа больничне тІа вода. Цу дешай кІезига терко ю Шелковской, Грозненски, Надтеречни районашка. Промышленния предприятей цеховой лораша шоай ханнахьа чакхъяхац профосмотраш, цудухьа ханнахьа гучадаккхац сагах кхийтта лазар, диспансерни учете увттабац унахой. Цеховой лорий профессиональни квалификаце боарам дукхагІча даькъе лоха хул, говзал лакхъе баха раьза боацараш а кийслу царна юкъе.

Дика латтац гІулакх пневмони хинна дола берагів ханнахьа больнице Іодохкача а. Масала, Ачхой - Мартановски, Гудермесски, Малгобекски, Шелковской районашка.

Инфекционни лазараш да хилийтара а уж дІадахара а терко е езарех я санитарноэпидемиологически служба. ХІанз а кийслу дифтери дола моттигаш.

Ишта моттигаш кийслу лораша харцахьа е йоаггІача хана прививкаш ца ел. Цу тайпара моттигаш кийсъеннай соахка Назрановски районе Экажкъонгий - Юрта, ГІаьлий-Юрта, Аьлти - Юрта (района керттера лор М. М. Котиев, СЭС керттера лор Г. М. Могушков); Ачхой-Мартановски района Бамут яхача юрта (района керттера лор Б. С. Сахабов, СЭС керттера лор Х. Д. Пайзулаев), и. кх. дІ.

Ше къамаьл деш П. А. Камышникова белгалдаьхар уж а кхыдола а кхоачамбоацараш дІадахара де дезараш, карарча шера дукхагІа йоалхо е езараш.

Цо аь доклад ювцаш собрене къамаьл дир республикански больница керттерча лора Н. Б. Мироновас, Назрановски района центральни больница керттерча лора М. М. Котиева, Грозненски горздравотдела заведующе А. М. Галютина, Нохч - ГІалгІайчен медицински болхлой профсоюза обкома председателя М. М. Межидовас, кхычар.

Собрани чакхйоалаш белгалдаьхар наьха унахцІено лораяр тоаяра де дезараш.

Собрани даькъа лоацаш хилар КПСС обкома Іилман дешара заведенеи отдела заведующи Р. Н. Тимошенко.

С. АРЧАКОВ.

Грозне В. И. Ленина ЦІерагІа майда хьалйизза нах ба гулбенна. Цхьан юкъа гІартата доацеш сатем отт майдан тІа. Сатийне латт Грозненски юнармейций батальоний, «Зарницеи», «Орленок» яхача военно - спортивни ловзараш та юкъе даькъа лоацарий шеренгаш. ХІара шера Котанон дийнахьа цу дерригача хана къа цІей сийне шоай парадеш вы хул уж. Тахан а гулбеннаб уж шоай строевой говзал дІаьокха, дешара а военно - патриотически балха а толамех дола рапорт дала.

Массаза а санна цу дийнахьа юнармейцаша сий деш бараш Сийлаьх - бокхача Даймехка тІема ветеранаш ба.

Котанон цІей хьаІакхачалехьа массехи ди хьалхе республике хьоашагІа баьхкабар 219-ча авиадивизе, 4-ча маневренни воздушно - десантни бригада, 32-ча дорожно - эксплуатационни полка ветеранаш. Уж хилар Нохч-ГІалгІайчен къона къахьегамхой, дешархой болча, шоай однополчанаш - грозненцаш болча, уж зийнеб тІом баьттача моттигашка, Грозненски гарнизона біузой болча хьошагІа баха. ТІом тІо баьнараш дагалуецара Ерригсоюзни ваттана юкъе даькъа а ляцар цар.

Юнармейцей парад хьайийллар гулбеннараша безаме тІаийцана ветераний сводни колонна. Фронтовикаш безахьаший лаьрІе магІа боах, царна юхе гІолла кийса гІа боахаш тІехьуол грозненски школьникий, ПТУ дешархой, «Зарницеи» «Орленок» яхача ловзарашка котбаьннарий, призаш яьхарий колоннаш. Ветераний сий дий самот телаш а къонаи!

СУРТА ТІА: тІема ветераний сводни колонна.

З. БАТЧАЕВА сурт.

КЕРДА ВЫСТАВКА

Нохч - ГІалгІай республиканска музее Коталон Ди хьатІакхоачаш хьайийллар советски халкъо фашизм яха біехал аьча 38 шу дизара хетаь «Денаьера гІулакхаш дахаргда біаьперенашна!» яха керда выставка. Сийлахь - бокхача Даймехка тІем тІа кІезига хиннабац вай мехкахой, царех духьаш я выставка юкъера цхьайола материалаш: документаш, хІамаш, и. кх. дІ. Царех ба Брестски крепосте моастагІчоа эгтара хьалха духьалъайттараш юкъе хинна Лалаев Іайдин, В. Н. Соколовский, С. М. Протасов, Ичаев Муслу, Хасиев Аьмад.

Ишта выставка юкъе біарггаго, Йиш я Советски Союза Турпала Сергеев Иван Федоровича тийнна тІема совгІаташ. Цу денал долча саго 1944 шера 1 апреле ше наводчика декхараш кхочаш а деш, йоккха топ кийса а тохаш, моастагІчун контратана юхатехай. Цига Сергеева вийнав моастагІчун 70 салтех эсари.

Теркам тІеозаш да Верховни Главнокомандующе воккхагІволча лейтенанта, артиллериста Ч. Х. Хахаева кхайнадаь баркалаш. Хахаев ва ТІема Ціеча Байракха ордена, Ціеча Седкъа шин ордена, Сийлахь - боккхача Даймехка тІема шин ордена кавалер. Цо динкъа лаьцад МагІалбик лораеш, городаш — Новороссийск, Керчь мукъайоахаш, Чехословаке, Порт-Артуре лаьттача тІемашка.

МагІалбик моастагІах лораеш лаьттача тІем тІа хьинаре даькъа лаьцад кхоалгІча класса шофера М. Т. Коломыцевас. Кавказ бахьан баьча тІем тІа денал а майрал а гойташ хиннав Г. И. Ужахов, цун дола тешал да «За оборону Кавказа» яха цунна енна медаль. Цул совгІа, выставка юкъе да Ужахова шій тІема новкъостаща 1943 шера Польше даьккха сурт.

Дукха дувц тІема ханарча плакаташа. Цар тІахьехаш хиннаб Даьхен къонгаш, мехкарий денал, майрал оашача гІулакхашта, моастагІа хІаланаяра. Масала, царех да художника А. Кокоренина «Даьхе бахьан» яха, «ХІара пхо—моастагІчоа!» яха а кхыдола а плакаташ.

Л. ВАХАЕВА,
Нохч - ГІалгІай краеведчески музея советски хан-юкъа исторе отдела заведующа.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ФУТБОЛ

«ТЕРЕК» КОТЪЯЬЛАР

ДІадахача оршот дийнахьа «Динамо» стадиона тІа хилар укх шера Грозне эггара хьалха хулаш дола футболах дола ловзар: грозненски «Терек» тІаийцар Саратовера «Сокол».

Уж командаш шоайла ловзаш яр Российски Федераце кубок яккхара.

Фусамдай Іалаьмате дика ловзаш чакхдаьлар из вІашагІккетар. Цудухьа счет а хилар цу ловзара йоккха: 3:0 йолаш «Терек» кот а йоалаш чакхдаьлар из сакъердаме ловзар.

«Сокола» коанаІараша уж бурташ чутехар вай футболисташа — К. Резеопова, М. Куртаева, В. Рукуева.

Новгородске областе чакхдаьннад быта службана специализаци елга. ХІанз гІулакхий керттерча тайпай — телевизорашта бытовой техникаш ремонт елга, барзкъаши кога гІарси тегилга, химчистка — кхоачашду производственни объединенеша.

Объединенеш вІашагІйоххаро торо хилийтай балха дикал тоае, уж кхоачалдара ханаш лоацъе. Бахача наха деча гІулакхий тайпаш дукхагІа а цар боарамаш лакхагІа а хилийта. Укх пятилеткагІа 20 совгІа керда тайпа бытовой гІулакхаш де доладаьд, балхий боарам цаІи ахи миллион сома лакхбеннаб.

«Бахача наха бытовой гІулакхаш делга дІахо детІадоададарен тоадарен хьанкъехьарча» КПСС ЦК-и АССР Министрий Советен сопама укоп а луш областа быта службо лаьрхІад телевизорашта радиоаппаратурашта ремонт елга сихде, абонементех гІулакхаш делга шерде.

Быта службе дукха предприятеша заказчикашта аьттув болашагІа хургдолаш хийлад болх бара сахьаташ.

СУРТА ТІА: «Ильмень» яхача производственни объединене художественни совет ахкан баразкъий керда моделаш юкъйий я.

А. ОВЧИННИКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

№ 9 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Кепатеха араьннай КПСС Нохч - ГІалгІай обкома пропаганди агитаци отдела «Агитатора блокнота» кхоалгІа номер.

Из хьаеллалу парте обкома партархива заведующе Т. В. Плешановас язъяьча «Къоасама, коталоний турпале никъ» яхача статьяца. Из хетаяьй РСДРП ШоллагІча съезда 80 шу дизара. Авторо дувц Грозненски партийни организаци мишта вІашагІъеллар.

Карарча шера 29 мае химически индустре балхахой Ди да. Цунна хетаяь я журнала тІа кепатеха. «Тамашне хувцамий химия» яха статьи. Цун автор ва П. И. Ветров, СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически завода керттера инженер.

«Дош — партийни комитета секретара» яхача рубрикана кІела кепатеха я Грозненски района «Октябра 60 шу» яхача совхоза парткома секретара С. В. Солтамурадова статьи: «Кхачан программа кхоачашъяра юкъеккухьа даькъе кхы тІа а доккхагІа хулийташ».

«Къахьегам — гІозал санна хилча» яхача Е. Ростовцева язъяьча корреспонденце тІа дувц «Надтеречный» совхозе балха йолча З. Л. Юсуповайх. Карарча шера хІара гектара тІара 150 центнер комсаш тухаш.

«Агитатора меттая» яхача рубрикана кІела кепатеха я И. Исраилова «Штампаш хургйоацаш». В. Заиневас «Депашца лотабеш» яха статьяш.

Блокнот дешарий хаттараш жопеш тел парте обкома лектора П. И. Яськос.

БЕРИЙ ФИЛЬМАЙ КІИРА

14 мая денз 19 май тІаотталца вай мехка чакхдоаккхаргда «Ленински доттагІалах латт вай яиз» яхача девизагІа дола берий фильма Ерригсоюзни кІира.

Из кІира долча юкъа, берригача мехка санна, город Грозне а республика е кинотеатрашка гойташ хургда кхуваш йоагІача тІехьенах бизза бола граждана кхебара гІо-новкъостал деш доле, нравственни а моральни а проблемаш ювцаши йовшхаши дола тайп-тайпара художественни, документальни, мультипликационни, учебни фильмаш.

КІира програмагІа гойташ хургда хІанз эгтара хьалха экрана тІа эрадоалаш дола «Дийна доле селаІад» яха керда фильм.

Из даьккхад Носов Николай произведеней мотивах. Из фильм оттадаьд дика йовзаш йолча киноактрисас, Российски Федераце заслуженни артистка Бондарчук Натальяс. «Дийна доле селаІад» — цун режиссерски дебют.

ДукхагІча даькъе фильме даькъа лоацараш бераш да. Ва цу фильме тайп-тайпара ролаш ловзаеш бола советски экране цІи хоза бола актераш а: Бурляева Наталья, Бондарчук Алена, кхыбараш. Шій кинокартине цхьан кхалсага суртсибот кхоллаш я Бондарчук Наталья ше а.

Фильма сюжет — из Іаламцара берий безам, Іалам лорадеш, тоадеш хІара саг хилийтара сарцагІа даьлад бераш. Из цар Іалаьмате дика вІаштІехьа а доал.

«Дийна доле селаІад» яха фильм — берех лаьца дувцаш дале а дика кхетам лургболаш да боккхийчарна а...

Юха а экрана тІа гойташ хургда «Воккха саг Хоттабыч» яха фильм. Из оттадаьд «Ленфильм» яхача киностуде режиссера Казанский Геннаде Л. Лагина язъяьча из цІи йолча, пионераца Костыльков Волькаца хинна сакъердамеча приключенеех дувцаш долча повестах. Волькас кІалхаравоаккх Чародей Хоттабыч. Фильмо дувц Волькас а цун новкъосташа а къаьна жин Іомадеш, дукхача хІамах из дІакхетадеш хьегача къин лаьца.

Ерригсоюзни кІира дІахьу КПСС 60 шу дузача шера, из хетадаьд В. И. Ленина цІерагІа Ерригсоюзни пионерски организаци яьча денна, цул совгІа, из — къонача ленинций Ерригсоюзни марша итог.

Берий фильма Ерригсоюзни кІира долча деношка берашта біаргагургда Іалаьмате дукха фильмаш. Царна юкъе — «Со цунца вус», «Массадар юкмаччаьльа», «Васек Трубачеви цун новкъостий», «БІаь хоза хетаре сийлахьча открытей дийла книжка», «Цига, довзаш доацача наькъашка», «1:0 Танечкагахьа котало йолаш», «Кхычар питерка», «Са бера ханара парусаш», «Саьшта даь чарахьал», «Укказа хургьяц хьона ялмале», «Гикор», «ПхьалгІча «Б» классера чудак», «Берал чакхдаьнначул тІехьагІара біаь ди», «Вара цІока», «Разбег», кхы дукхха хоза а дика а дола фильмаш.

Г. ПИЩАЛОВА,
кинопроката рекламах йола йоккхагІа йола редактор.

Беламе дувцараш

САГОТ МА ДЕ ІА, АЗ КАСТТА ДІАЛУРГДА ХЬА ДЕКХАР

СурхотІарча Іаьлий ахча доаллаш хиннад Ачалккерча Элбердага.

Массехказза, ахча хьадехаш Іаьлас саг вахийтача, декхар хьадехна воалаш хиннавац Элберд.

Из кІорда а даь, Элберд волча вахав Іаьла.

Ер дІаяхаьчача цІагІа хиннав воц.

— Дукха ха я хьога са ахча доалла, массайттазза саг вайтача а, из декхар хьадехна воалаш ваң хьо. ХІанз мукъагІа хьадал са ахча, со сиха ва цІавахха, — аьннад Іаьлас.

— ХІанз хьона дІадала ахча дац сога, — аьннад Элберда, бехке а веха, — бакъда, аз кастта дІалургда хьа декхар...

— Кастта яхалга фуд? — вгІазвахав Іаьла. — Со сай ахча доацаш цІагІоргвац.

— Эъ, ма чІоагІа вехар хьо, — аьннад Элберда. — ХІанзалца а ма ваьгІаний хьо из ахча доацаш, массехк ди дакхха могаргдац хьона? Укх деношка хьа ахча цІаккхоачаргда. СурхотІа хьунагІа вахача тха юртарча ГІевзе Аьхмада яйнай кІуж багІача хий юххе гІолла дІаяхача хьуна хьакхарчий лераш. Уж йоае со кхоана цига вода. ХІьга уж ехкачул тІехьагІа аз хьа декхар цІадайтаргда.

Цунах цец а ваьнна, аркъал ваха велавеннав Іаьла.

— Вела хьо, вела — аьннад Элберда, — да хьакхийца воаллалва са, со а веларгвецаре хьа дар мо укх деношка цІадоагІаргдолаш сай ахча даларе-м.

ДОШО ТУМА САННА ЦІЕНА ЛОТКЪАМ

Цхьа хІама хиннад шин сага юкъе къоастаде дезаш. Кхелахошка дІаденнад из дош.

Из фу гІулакх да хьажа а цунах дикагІа кхето а дагаволаш, кхелахо вахав царех цаІ волча.

Цу гІулакхах жьаца ераш дувцаш багІаш, кхелахочоа біаргадайнад цу сагагара Іалаьмате дика диг.

— Даьллахьа, ма дика диг да ер, — аьннад кхелахочо.

— Из кхел Іа согахьа йоаккхе, хьа да-кх из диг, — аьннад фусамдас. — Хьона ха ма хий цу гІулакха со бехке воацилга.

— Мегад, — аьннад кхелахочо.

Цхьа ха-юкъ яьннача гІолла из дош дувца Іохайвай кхел.

Из кхел Іа согахьа йоаккхе, аз диг лургда хьона аьнначо кхетадаьд кхел шийгахьара йоалаш латталга.

Кхел шийгахьа йоаккхе, кхелахочоа ше лургда аьнна диг цунна диццденнад моттеш, аьннад укхо:

— Ва хьанаьхк, дІаьхь ца деш, диг техача санна хоададеш къоастадел из гІулакх.

Кхелакочо а кхетадаьд шийга яхар фуд, цудухьа цо [illegible]:

— Диг техача санна миштта хоададу ер, дошо тума санна цІена лоткъам укхо хьабеш хилча.

Диг лургда аьнначо кхетадаьд, кхелахочоа воккхо дошо тум лургда аьннилга...

ВИР МАРА КХЫВОЛА ДИ ХИННАБАЦ СА

Лоамаро венначул тІехьагІа барт - хоаттам эца аьнна даьхкача малейкаша хаьттад лоамарочунга:

— Дийна волча хана магІа ди лелабаьб Іа?

— Со кхеллача гІоне вир мара, кхыбола ди хиннабац са.

— Из ди бувцац оаха, — аьннад малейкаша.

— Из пайхана доацар оаш дувцандаь пхьаьнзе а хьава безам бац укхаза, — тІатехад лоамарочо.

Е ХЬАЛТІАМАШ САННА ЗІАМИГА ХУЛЕ...

Лоамаро венав наьсархо волча хьоашагІа.

Цу саьхате устагІа а бийна, че яьй фусамдас. ХІама даа аьнна Іохайшача, лоамарочо мІарацa хьаэцаш пиышша - кхоккха хьалтІам дІакхоалланаш хиннай.

Из зуьш вагІача фусамдас хаьттад:

Мальмал, алал сога, саг велча, кашa чу цаІ вулл е шиъ вулл.

Из фу ала гІерт кхетадаьча лоамарочо аьннад:

— Наха вовза а вовзаш мегаргвола дика къонах велча-м, цаІ мара виллац, цхьабаьнгьа, ер хьалтІамаш санна эсала а зІамига а из саг хуле-м, шиъ-кхоъ цхьана виллa а тарлу.

ДІаяздар Бек АБАДИЕВ.

Деша дувла!

АКАДЕМИКА М. Д. МИЛЛИОНЩИКОВА ЦІЕРАГІЧА КЪАХЬЕГАМА ЦІЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕНА ГРОЗНЕНСКИ МЕХКДАЬТТА ИНСТИТУТО ДІАКХАЙКАДУ 1983—1984 ДЕШАРА ШЕРА ДИЙНАХЬАРЧА ФАКУЛЬТЕТАШКА УКХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕХ ДЕША СТУДЕНТАШ ДІАЧУЭЦАШ ХИЛАР:

Геологи, мехкдаьттен гази йоаллача моттигашка разведка яр.

Пайдане оахкалаш доакха моттигаш лахарен цига разведка ярен геофизически методаш укх специальностех: структурни (кхай тІара) геофизика, скважинаш тахкара геофизически методаш.

Гидрогеологи инженерни геологи.

Прикладной геодези.

Мехкдаьттен гази йоаллача моттигашка болх дІеболабара технологи цига комплексни механизаци яра укх специальностех: мехкдаьтта доаллача моттигашкара разработки эксплуатаци.

Мехкдаьттен газен скважинашта бурув тохар.

Мехкдаьттен газен промыслай машинаши оборудовани.

Химически производствай машинаши аппаратанаш.

Лоаман балхашта электрификаци автоматизаци яр.

Химико - технологически процессашта автоматизаци комплексни механизаци яр.

Мехкдаьттен гази чакхъяккхара химически технологи.

Керттерча органически нефтехимически синтеза технологи.

Промышленни гражданский гІишлош яр.

Теплоснабжени вентиляци.

Деша дІаэцара бокъонаш ерригача вузашка яраш санна я.

1983 шера институте деша дІаоттаеш хана абитуриенташ дІаллара кхы а ІотІатеха условеш.

Юкъера дешара заведенеш «тІехдикеи», «дикеи» оценкаш йолаш чакхъяьха, юкъера образовани хиларах долча документаш тІа юкъера лаьрхІача (округлени йоацаш) 4.5 балл а кхы, лакхагІа а йолаш бола нах, укх специальностех деша болхаш бале: **геологи, мехкдаьттен гази йоаллача моттигашка разведка яр; гидрогеологи инженерни геологи; пайдане оахкалаш доакха моттигаш лахарен цига разведка ярен геофизически методаш; прикладной геодези; мехкдаьттен гази чакхъяккхара химически технологи; керттерча органически нефтехимически синтеза технологи; химически производствай машинаши аппаратанаш** уж институте дІаэцаргба хьалхара шин экзамен дІаллара хьежжа, «Мехкдаьттен гази чакхъяккхара химически технологе», «Керттерча органически нефтехимически синтеза технологе» специальностех, математика (яздеши дувцаши), лакхехьа хьоахальча вокх специальностех 9 баллал кІезигагІа йоацаш хуле.

Хьалхарча шин экзаменах дика оценкаш а яьхь, баькъда 9 балл хилла уж еце йоагІ-йоагІача специальностех деша дІаэцара бокъонашка лаьрхІача тайпара дІахо экзаменаш дІалуш а юкъарча конкурсе даькъа лоацаш а хургба абитуриенташ.

Юкъера школа чакхйоаккхаш доцо медалаш ена е юкъера специальни дешара заведени е юкъера профтехучилище тІехдика дешара диплом эцаш чакхъяьккха нах **«мехкдаьттан газен промыслай машинаши оборудовани», «Мехкдаьттен гази йоаллача моттигашка болх дІеболабара технологи цига комплексни механизаци яр», «Мехкдаьттен газеши скважинашта бурув тохар»** яхача специальностех деша дІаоттача хана телаш йола экзаменаш йоацаш деша отта бокъо йолаш ба, хІаьта юкъера образовани яккхарах долча документа тІа юкъера лаьрхІача 4,5 баллал кІезигагІа йоацаш оценкаш йолаш и математиках яздеши дувцаши шин экзамен 8 баллал кІезигагІа оценкаш ца йоахкаш дІаенна а бола нах юхейнса шин экзамен дІаяла ца езаш мукъабовлийт.

1 июле денз институте болх беш хургья деша дІаоттара экзаменаш дІаллара нах кийчбеш йола курсаш.

Ца кхетар хатта мегаргда укх адресагІа: 364902, г. Грозный, ГСП-2, Револющ проспект, 21, Грозненски мехкдаьтта институт, приемни комисси, телефон 2-16-15.

ТЕЛЕВИДЕНИ

II ПРОГРАММА

12 МАЙ.

17.10 — «Сийлахь - боккха Даьхен тІом». Фильм 2-гІа.
18.00 — «Спорт».
18.20 — Фильм-реклама. ДОСААФ лотерея.
18.35 — «Нохч - ГІалгІайчу гІолла».
18.55 — «Шоана, кхаанаі» (гІал. мет.).
19.25 — Парте XXVI съезда курсагІа! Пхьарий коллективах хьакхара гІа.

13 МАЙ

II ПРОГРАММА

16.50 — «Ленинграда блокада». Фильм 3-гІа.
17.40 — «Дешархо» (гІалгІай мет.).
18.10 — «Нохч - ГІалгІайчу гІолла».
18.30 — Закона проект ювц. Къахьегама коллектива декхарам.

Хоттам

Тахан республике гІоллен Грозней хувцалуш моргаш а йолаш, йоачаи а йоацаш, малхбоалехьара секунде 5—10 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 20—25, Грозне 22—24 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, йоачаи а йоацаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 3—8, дийнахьа 18—23 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

РАДИО

12 МАЙ

6.40 — Передачай программа. Хоаттам (эрс. мет.).
6.45 — Юрт гІулакхаши проблемаши. Хоаттам (гІал. мет.).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газет обзор.
8.30 — Передачай програма (нохч. мет.).
8.33 — Передачай програма (гІалгІай мет.).
8.36 — Ашарий антракт (гІал. мет.).
8.40 — «Дега чІоІамагІа» радиовыпуск (гІал. мет.).
11.15 — Вахара хьисап — советски (нохч. мет.).
11.30 — «Эффективностах хьакупар» (нохч. мет.).
11.45 — Халхара музыка (гІал. мет.).
12.15 — Вежарий - халкъий музыка. Таджикистана муьзаш» (гІал. мет.).
17.15 — Передачай програма, хоаттамах бола хоам (эрсий мет.).
17.16 — «ДоттагІий оазаш» (эрсий мет.).
17.31 — РадиоладувгІархой декхарех оттадеш дола концерт (эрс. мет.).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохч. меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).
18.30 — Хоамаш.
18.40 — «УнахцІено». Радиожурнал (гІал. мет.).

УКВ

18.00 — Хамзатова поэмах йола радиопостановка.
18.36 — Димаев Саьида илли.
19.45 — «Балха саг» І. Гайсултанова дувцар.
20.23 — ГІалгІай лирически иллеш.

13 МАЙ

6.40 — Передачай програма, хоаттамех бола хоам. (эрсий мет.).
6.45 — «Юртара гуйренаш» (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзр.
8.23 — «Ленинан никъ» газета обзор.
8.30 — Передачай програма, хоаттамах бола хоам (нохчий мет.).
8.33 — Передачай програма (гІалгІай меттала).
8.36 — Эстрадни музыка (эрс. мет.).
11.15 — «Лакхара динал йола къахьегам — ерригача участникашка» (гІал. мет.).
11.30 — Ашараш (гІал. меттала).
11.45 — «ДІадийначун — термоши йоакхом». Беседа (нохч. мет.).
15.15 — «Литературни НохчГІалгІайче» (гІал. мет.).
17.15 — Передачий програма. Хоаттамах бола хоам. (эрс. мет.).
17.16 — «Вай лоаллахой болча» НІулбаседа - ХІиреййчара передача (гІал. мет.).
17.31 — «Цlе сийгаш» (гІал. мет.).
18.00 — Керда хоамаш (эрс. мет.).
18.10 — Керда хоамаш (нохч. мет.).
18.20 — Керда хоамаш (гІалгІай мет.).
18.30 — Хоамаш.

13 МАЙ

УКВ

18.00 — Россини. «Золушка» яхача опера монтаж.
19.01 — Нохч - ГІалгІай иллеш, ашараш.
20.10 — «Адим Сурхо» — поэма (нохч. меттала).
20.26 — «Вальсагар» — вальсага». Концерт.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктохкама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта бохкана — 2-47-84; культура — 2-64-75; кисьмой — 2-56-87; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-56-87; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинзрей, ерен, пюаттеи деношка

Ф02191. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. «Грозненский рабочий» издательствон типографи, Маяковске, 92. Заказ № 2492.